

Makalenin Geliş Tarihi: 14.07.2021
Kabul Tarihi: 07.12.2021
Makalenin Türü: Araştırma-İnceleme

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN ARDINDAN AMERİKAN CURRENT HISTORY DERGİSİ'NDE TÜRKİYE HAKKINDA ÇIKAN HABERLER

***

NEWS ABOUT TURKEY IN THE AMERICAN CURRENT HISTORY MAGAZINE AFTER WORLD WAR I

Kaan Cem GENİŞ*
Buse GENİŞ**

ÖZ

I. Dünya Savaşı, İngiltere, Fransa ve ABD bloğunun oluşturduğu İtilaf Devletleri tarafından 1918 yılının sonunda kazanılmıştır. Savaşın ardından galip devletler, mağlup devletlerle ayrı ayrı mütarekeler imzalanmıştır. Osmanlı Hükümeti ile 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imza edilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın yankıları hem galip hem de mağlup devletler basınında geniş yer bulmuştur. Bu çalışmada I. Dünya Savaşı'nın ardından yenedünya düzeninin oluşturulması için toplanmış olan Paris Barış Konferansı'nın sözcüsü konumundaki “*Current History*” dergisinin 1919 yılında çıkarmış olduğu sayılar ele alınacaktır. Bu dergi hem İtilaf hem de İttifak devletleri hakkında geniş malumatlar vermiştir. Çalışmanın temel unsuru bu dergide Türkler hakkında çıkan haberlerden oluşturulmuştur. Galip devletlerin Türkler ve Türk Devleti hakkındaki görüşleri ve tasarlamış oldukları eylemler ele alınmaya çalışılacaktır. “*Current History*” dergisinin yanı sıra çeşitli akademik kaynakların ilavesiyle makale zenginleştirilmeye çalışılacaktır. Bu makale “*Current History*” dergisi özelinde İtilaf Devletleri'nin Türklere bakış açılarını göstermesi bakımından önemli veriler vermeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti, Amerikan Basını, Current History

---

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Doktora Öğrencisi: kcgemis@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7608-1220.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Doktora Öğrencisi: bg.cocuklu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0999-4772: **Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article: Kaan Cem Geniş, Buse Geniş, “I. Dünya Savaşı'nın Ardından Amerikan Current History Dergisinde Türkiye Hakkında Çıkan Haberler”, Atatürk Üniversitesi, **Atatürk Dergisi**, XI, S.2, (Aralık-2021), s.233-272.

ABSTRACT

World War I was won at the end of 1918 by the Entente States formed by the bloc of Britain, France and the USA. After the war, the victorious States signed separate armistice agreements with the defeated States. The armistice of Mondros was signed with the Ottoman government on October 30, 1918. Therepercussions of World War I were widely covered in the press of both the victorious and the defeated States. In this study the numbers published in 1919 by “*Current History*” magazine, which was the spokesman of the Paris Peace Conference, which was convened to create the new world order after World War I will be discussed. This journal gave extensive information about both the Entente and the Alliance states. The main element of the study was formed from the news about the Turks in this journal. The views of the victorious States about the Turks and the Turkish state and the actions they have designed will be discussed. An attempt will be made to enrich hearticle with the addition of the “*Current History*” Journal as well as various academic sources. This article aims to provide important data in the journal “*Current History*” in terms of showing the perspectives of the Entente States to the Turks.

Keywords: World War I, Entente States, Ottoman Empire, American Press, Current History

GİRİŞ

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Almanya'nın siyasi birliğini tamamlayıp silahlanmaya başlaması yeni bir dünya düzeninin habercisi olmuştur. Kısa süre içerisinde Avrupa'da büyük güç olan ve üretim teknolojisinin en büyüklerinden olan Almanya, sahip olduğu zenginliği işlemek için Afrika pazarlarına göz dikmiştir. Bu dönüm noktasının ardından büyük devletler de hızla silahlanma yarışına girmişler ve yenedünya düzeninde sömürge faaliyetlerine hız vermişlerdir. I. Dünya Savaşı işte bu bahsedilen hizipleşmenin siyasi hayata yansması olarak 1914 yılında patlak vermiştir. Birbirlerini engellemek isteyen ve pastadan en büyük payı almaya gayret eden büyük devletler kıyasıya bir savaşa tutuşmuş, bu savaş sadece kendilerini değil, Avrupa'dan Amerika'ya, Amerika'dan Asya'ya, Asya'dan Avustralya'ya kadar tüm kıtaları

etkilemiştir. Bu savaş büyük devletler için hâkimiyet alanını genişleteceği bir ortam yaratmışken, orta ve küçük ölçekli devletler için yıkım getirmiştir.

Osmanlı Devleti¹, büyük güç olarak gördüğü ve savaşı kazanacağına kesin gözüyle baktığı Almanya ile ittifak kurmuştur ve 1914 Ekim’inde savaşa girmiştir.² Osmanlı Devleti daha önceleri İngiltere ve Fransa ile de ittifak kurma arayışlarına girmiş fakat başarılı olamamıştır. Eski gücü yerinde olmayan ve yıkılmaya yüz tutmuş köhne bir imparatorluğun, kendisini paylaşma emelleri güden devletler ile ittifak kurma faaliyetleri gerçekten hazin bir durumdur. Nihayetinde Türk-Alman ittifakının ortaya çıkması ve Bulgar Devleti’nin de bu ittifakta yer almasıyla savaşın tarafları ortaya çıkmıştır. 4 yıllık savaş dönemi, Osmanlı Devleti’nin siyasi, sosyal ve ekonomik olarak çöküşüne sebebiyet vermiştir. Siyasi bağlamda toprakları masa başında paylaşılmış ve Türk yurdu olarak İç Anadolu ve Orta Karadeniz’in belirli yerleri bırakılmıştır. Sosyal bağlamda devlet-millet kavramı kalmamış, gücü elinde hisseden milletler ayrılıkçı hareketlere başlamıştır. Kültürel erozyonun doruk noktasına ulaştığı bu dönemde ekonomik açıdan da bir iflas söz konusudur. Osmanlı maliyesi savaşı finanse etmekte oldukça zorlanmış ve Almanya’dan altın desteği almak mecburiyetinde kalmıştır. Osmanlı Devleti, Kafkas Cephesi, Sina-Filistin Cephesi, Irak Cephesi, Hicaz-Yemen Cephesi ve Çanakkale Cephesi olmak üzere 5 ana cephede savaşmıştır.³ Bunun yanı sıra müttefik olduğu devletlere yardım amacıyla Galiçya’da da savaşmıştır. Umumi netice hâsıl olduğu vakit Osmanlı Devleti sadece Çanakkale Cephesi’nde düşmanı durdurabilmiştir.⁴ Diğer cephelerde kısa süreli başarılar elde edilmiş olsa dahi bu muvaffakiyet uzun süreli olmamıştır. Savaşın dönüm noktası ABD’nin savaşa dâhil olmasıdır. Alman denizaltılarının tazyiki ile Amerikan donanmalarının büyük kayıplar vermesi sonucunda ABD savaşa dâhil olmuş ve İtilaf cephesine büyük güç katmıştır.⁵

---

¹ Avrupa devletleri, 19. Yüzyılı güçlenerek geçirirken, Osmanlı Devleti dağılmaya yüz tutmuştur. I. Dünya Savaşı’na gelinceye kadar Yunanistan, Sırbistan, Romanya, Bulgaristan ve Makedonya imparatorluk topraklarından ayrılmıştır. (H.W.V. Temperley, **A History of The Peace Conference of Paris**, Vol. V, Hodder&Stoughton, Londra, 1921, s. 113.)

² H.W.V. Temperley, **A History of The Peace Conference of Paris**, Vol. IV, Hodder&Stoughton, Londra, 1921, s. 1.

³ C.R.M.F. Cruttwell, **A History of Great War 1914-1918**, Oxford, 1934, s. 606-623.

⁴ Eugene Rogan, **The Fall of the Ottomans The Great War in the Middle East**, New York, 2015, s. 185-215; C.E. Callwell, **The Dardanelles**, Boston and New York, 1919; C.F. Aspianal-Oglander, **Military Operations Gallipoli**, William Heinemann Ltd, Londra 1935; Ian Hamilton, **Gallipoli Diary**, Vol. I, London 1920; A.G. Butler, “*The Gallipoli Campaign*”, **The Australian Army Medical Services in the War of 1914-1918**, Vol. I, Melbourne, 1938, s. 341-374, 437-450.

⁵ **Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1915 Supplement The World War**, Washington 1928, s. 953-958; **Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1916 Supplement The World War**, Washington, 1929, s. 829-846, 924-941; **Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1917 Supplement 1 The World War**, Washington 1931, s. 598-606;

1918 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti tüm cephelerde yenilmiş ve mütareke istemek zorunda kalmıştır.⁶ 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi ile birlikte Osmanlı Devleti’nin fiili savaşı sona ermiştir.⁷ Mondros Mütarekesi Osmanlı Devleti için çok ağır şartlar ihtiva etmektedir. Anadolu’nun ortasına sıkıştırılmış bir Türk vatmanı bırakılmış, geriye kalan topraklar İngiltere, Fransa, İtalya ve onların güdümünde hareket eden Yunanistan ve Ermenistan’a paylaştırılmıştır.⁸ Mütarekenin ardından Osmanlı Devleti’nin siyasal ve askeri çöküşü hızlanmıştır.⁹ I. Dünya Savaşı’nın nihai bitişi

---

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1917 Supplement 2 The World War, I, Washington 1932, s. 16-18; **Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1918 Supplement 1 The World War, I,** Washington, 1933, s. 228, 232-233, 243; **Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1918 Supplement 2 The World War,** Washington 1933, s. 538-563.

⁶ Hakan Bacanlı, “*Osmanlı Devleti İçin Savaşın Sonu: Ateşkes Süreci ve Mondros Mütarekesi*”, **Savaş Tarihi Araştırmaları Uluslar arası Kongresi 100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası**, II, (Ed. Halil Çetin ve Lokman Erdemir), Çanakkale, 2015, s. 347-411; Mütareke görüşmeleri için Limni adasının Mondros Limanı belirlenmiş ve görüşmeler Agamemnon zırhlısında gerçekleştirilmiştir. Ahmet İzzet Paşa kabinesi tarafından Hüseyin Rauf Bey (Orbay), Reşat Hikmet Bey ve Sadullah Bey baş murahhas olarak görevlendirilmiştir. (Ali Fuat Türkgeldi, **Görüp İştiklerim**, 5.Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2010, s. 154;) Bunun yanı sıra heyet katibi olarak Ali Fuat Bey (Türkgeldi), Tevfik Bey ve Bahriye Yaveri Sait Bey’de Türk delegasyonunda yer almışlardır. Padişah tarafından öncelikli olarak Damat Ferit Paşa’nın görevlendirilmesi düşünülmüşse de Ahmet İzzet Paşa buna mâni olmuştur. İzzet Paşa, Padişaha: “*Padişahım, bu adam mecnundur. Böyle mühim bir vazife kendisine nasıl verilebilir?*” diyerek tavrını ortaya koymuştur. (Celal Bayar, **Ben De Yazdım**, İstanbul 2018, s. 74;) Seçilmiş olan Türk heyeti yaklaşık 4 gün boyunca Agamemnon zırhlısında mütareke koşullarını hafifletme ve değiştirmek için büyük çaba sarf etmiştir. (Gürbüz Arslan, “*Mondros Mütarekesi Nasıl İmzalandı ve Nasıl Karşılandı*”, **İmparatorluklar Çağına Veda**, (Ed. Bülent Bakar ve diğerleri), Ötüken Neşriyatı, İstanbul, 2019, s. 108-134;) Tartışılan ve üzerinde uzlaşılamayan bazı maddelerde murahhas heyeti İstanbul ile bağlantı kurmaya çalışmış ve çoğunlukla muvaffak olamamıştır. 30 Ekim günü yapılan son müzakerede mütareke hükümleri üzerinde anlaşmaya varılmıştır. (Rauf Orbay, **Siyasi Hatıralar**, (Haz. Nurer Uğurlu), Örgün Yayınları İstanbul, 2018, s. 124; Yüksel Kaştan, “*Mondros Ateşkes Antlaşması’nın Alman Basınında Yansıması (Ekim-Kasım 1918)*”, **Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, VI, S.12, 2019, s. 206.)

⁷ .B. Mowat, **A History of European Diplomacy 1914-1925**, New York, 1931, s. 132.

⁸ **United States Army In The World War 1917-1919 1991**, s. 26-27; H.W.V. Temperley, **A History of the Peace Conference of Paris**, Vol. I, Hodder&Stoughton, Londra 1920,s. 495-497; Frederic Maurice, **The Armistices of 1918**, London, 1943, s. 85- 87; Nihat Erim, **Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarih Metinleri**, I, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1953, s. 519-524; Seha L. Meray ve Osman Olcay, **Osmanlı İmparatorluğu’nun Çöküş Belgesi Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İle İlgili Belgeler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020, s. 3-8; Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılâbı Tarihi**, III, Kısım IV, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1991, s. 742-763; Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk**, 4.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015, s. 6-7; Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih (1789-2014)**, 10.Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2015, s. 661; Ali İhsan Sabis, **Harp Hatıralarım İstiklal Harbi ve Gizli Cihetleri**, Nehir Yayınları, İstanbul, 1993, s. 23-26; Tolga Başak, “*Mondros Mütarekesi Görüşmelerine İlişkin İngiliz Kayıtları ve Görüşmelerle İlgili Değerlendirmeler*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XVIII, S.Özel Sayı, İzmir, 2018, s. 12-52; Cemil Öztürk, “*Mondros Mütarekesi*”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)**, XXX, İstanbul, 2005, s. 271-273.

⁹ **Türk İstiklal Harbi Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, I, 3.Baskı, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayınları, Ankara, 1999, s. 255-272; Zekeriya Türkmen, “*30 Ekim 1918 Tarihli Mondros Ateşkes Antlaşması’na Göre Türk Ordusunun Kuruluş ve Kadrosuna Bir Bakış*”, **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM)**, S. 11, Ankara, 2000, s. 615-632; Selçuk Ural, “*Mustafa Kemal Paşa’nın Mondros Mütarekesi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri*”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.15, Erzurum, 2000, s. 308.

Almanya Devleti'nin teslim olmasıyla ilişkilendirilebilir. İttifak Devletleri'nin en büyük ve güçlü ortağı konumunda bulunan Almanya, 11 Kasım 1918'de Rethondes Mütarekesi ile mağlup olduğunu kabul etmiştir. Bu anlaşmanın imza edilmesiyle İttifak Devletleri'nin kaybettiği kesinleşmiştir.¹⁰

I. Dünya Savaşı'nın ardından mağlup devletlerle mütarekelerin imzalanması, gözleri barış anlaşmaları sürecine çevirmiştir. 3 aylık bir çalışmanın ardından barış konferansının Paris'te toplanmasına karar verilmiştir. Paris Barış Konferansı 1919'un Ocak ayında başlamış¹¹ ve Aralık ayının sonuna kadar devam etmiştir. Paris Barış Konferansı Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın güdümünde ve bu devletlerin temsilcilerinden oluşan “*Onlar Konseyi*” ile açılmıştır.¹² Konferansa toplamda 32 devlet iştirak etmiş olsa da¹³ kararlar adı geçen bu 4 devletin ağırlıklı etkisiyle alınmıştır. Bu da galip devletlerin konferansın hemen başında ağırlığını hissettirmesi bakımından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Osmanlı Devleti'nin 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'na çağırılması Mayıs ayının sonunu bulmuştur. Sadrazam Tevfik Paşa, 12 Şubat 1919'da konferansa sunulmak üzere İtilaf Devletleri komiserlerine bir muhtıra vermiştir. Bu muhtırada Türklerin çoğunlukta olduğu yerlerde farklı milletlere devlet kurma hakkının verilemeyeceği, Rum ve Ermeni isteklerine müsaade edilmeyeceği vurgulanmıştır.¹⁴ Bu keyfiyetlerin Paris konferansında göz önünde tutulduğunu söylemek pek mümkün değildir. Osmanlı Devleti'nin o dönem içerisinde herhangi bir konu üzerinde yaptırım kuvveti bulunmadığını söylemek abartılı bir yaklaşım olmaz. Osmanlı Hükümet erkânı çok defalar konferansa katılma isteklerini yinelemişler ve nihayetinde 30 Mayıs 1919'da davet edilmişlerdir.

Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni parçalamak için çalışmalar hemen kendini göstermiştir. Ermeni, Yunan ve Kürt istekleri konferansın ana

---

¹⁰ A.C. Umbreit, “*The Peace Notes: The Armistice: The Surrender*”, **Marquette Law Review**, III, S.1, 1918, s. 3-14.

¹¹ Rene Petras, “*Organisational Aspects of the Paris Peace Conference (1919-1920)*”, **Central European Papers**, III, S.2, Prag 2015, s. 35.

¹² Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, 21.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s. 136.

¹³ Yenal Ünal, “*Paris Barış Konferansının Türk Aydın Üzerinde Yarattığı Etkiler Üzerine Genel Bir İnceleme*”, **Tarih ve Günce**, S.6, İzmir, 2020, s. 173.

¹⁴ Mustafa Budak, “*I.Dünya Savaşı Sonrası Yeni Uluslar arası Düzen Kurma Sürecinde Osmanlı Devleti'nin Tavrı Paris Barış Konferansı'na Sunulan 23 Haziran 1919 Tarihli Muhtıra*”, **DİVAN: İlmî Araştırmalar Dergisi**, S.7, İstanbul, 1999, s. 194-195; Mustafa Budak, “*Osmanlı Devleti'nin Paris Barış Konferansı'na Dâhil Edilmesi ve Muhtıralar Sunması ile İlgili Tartışmalar*”, **İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi**, S.71, İstanbul, 2020, s. 451.

muhtevasını oluşturmuştur.¹⁵ Bahsi geçen milletler konferans sekreteryasına başvurarak birer manifesto hazırlamışlar ve konferans başladığı vakit bunu kamuoyuna sunmuşlardır. Osmanlı Devleti bu manifestolara ancak 23 Haziran 1919'de cevap verebilmiştir. Hazırlanmış olan 11 maddelik resmi muhtırada¹⁶ bu isteklere gerekçeleriyle birlikte itiraz etmiştir. Paris Barış Konferansı, Osmanlı Devleti üzerinde karar almayı başaramamış olsa dahi, Almanya, Bulgaristan ve Avusturya'ya barış anlaşmasını imzalatmayı başarmıştır.¹⁷ Konferansın en büyük amacı İttifak Devletleri'nin en güçlü ve büyük ortağı Almanya'nın barış anlaşmasını imza etmesidir. Devam eden konferans sürecinin sonunda ön görüşeler Mayıs ayında başlamıştır. 7 Mayıs 1919'da 1 numaralı protokol metni imzalanmış ve 28 Haziran 1919'da da 2 numaralı protokolün imza edilmesiyle barış anlaşmasının şartları oluşmuştu.¹⁸ Osmanlı Devleti ile imzalanacak olan barış antlaşması Ağustos 1920'ye kalmış olsa da konferansın son dönemlerinde Türk topraklarının ne şekilde paylaşılacağı ayrıntılı olarak ele alınmıştır¹⁹. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Barış Antlaşması geçersiz kabul edilip, uygulanmadığı için İtilaf Devletleri ile Türk Devleti arasında kararlaştırılmış olan nihai barış anlaşması Lozan'da imza edilmiştir.²⁰

---

¹⁵ Amerikan arşivlerinde, Mondros Mütarekesi'nin ardından Ermenilerin İtalyan elçiler vasıtasıyla propaganda faaliyetlerine başladığı görülmektedir. (**Papers Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. II, Washington, 1942, s. 271); Mahmut Akkor, “1919 Paris Barış Konferansı ve Ermeniler”, **Tarih Okulu Dergisi**, S.42, 2019, s. 950; Mehmet Sait Dilek, “Paris Barış Konferansı'nda Ermeni Sorunu”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, S.15-16, İstanbul, 2009, s. 80-84; Yunan elçilerinin Amerika Dışişleri'ne gönderdiği 6 Aralık 1918 tarihli telgrafta Türk topraklarında Rum nüfusa yönelik saldırılar olduğu yazılmış, bu topraklarda Rumların da hakkı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Türk toprakları için “Küçük Asya” tabirinin kullanılması da dikkat çekicidir. (**Papers Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. II, Washington 1942, s. 276-277; Mehmet Sait Dilek, “Paris Barış Konferansı'nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, S.36, 2013, s. 34-37)

¹⁶ Mustafa Budak, “Paris Barış Konferansı Sürecinde (22 Mart-10 Nisan 1919) İtilaf Devletlerine Sunulan Batı Trakya Hakkında İki Muhtıra”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası**, XXVII, S.2, İstanbul, 2017, s. 104.

¹⁷ Avusturya, 2 Temmuz ve 10 Eylül 1919 tarihlerinde imza etmiş olduğu protokollerle Saint Germain Barış Anlaşması'nı kabul etmiştir. Bulgaristan'da 27 Kasım 1919'da imza ettiği protokolle Neuilly Barışı'nı kabul etmiştir. (**Papers Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. III, Washington 1943, s. 424-435, 442-447.)

¹⁸ **Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. III, Washington 1943, s. 413-424.

¹⁹ **Papers Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. XII, Washington 1947, s. 745-867; H.W.V. Temperley, **A History of the Peace Conference of Paris**, Vol. VI, Hodder&Stoughton, Londra 1924, s. 29-40; Türklere karşı takınılan olumsuz tavrı göstermesi açısından Charles Homer Haskins ve Robert Howard Lord'un eseri dikkatle tetkik edilebilir. Lord, kaleme aldığı eserinin “The Balkans” bölümünde Türklerin taşı tarağı toplayarak (bag and baggage) Asya'ya dönmeleri ve orada kendilerine küçük bir devlet kurmalarını salık vermiştir. Eserin devamında Franklin Roosevelt'in “Uygarlığa ihanet eden Türkler Avrupa'ya terk etmelidir.” sözü yer almaktadır. (C.H. Haskins ve R.H. Lord, **Some Problems of The Peace Conference**, Cambridge, 1920, s. 285-286.)

²⁰ **Papers Relating to The Foreign Relations of The United States**, Vol. XIII, Washington, 1947, s. 298.

Osmanlı Devleti'nin Mondros Mütarekesi'ni imzalaması ve Paris Barış Konferansı'na çağrılması süreci hakkında kısa bir girizgâhın ardından bu bölümde çalışmanın ana muhtevası niteliğinde olan “*Current History*” dergisinin inceleme aşamasına geçilmiştir. Çalışmada “*Current History*” dergisinin 1919 yılında yayınlanan sayıları incelenecektir. “*Current History*” 1914 yılında Daniel Mark Redmond tarafından yayınlanmaya başlamış ve günümüzde California Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine devam eden bir dergidir. Derginin 1919 yılı sayıları Paris Barış Konferansı hakkında oldukça detaylı malumatlar vermiştir. Devletlerin Paris'e davet süreçleri, devlet adamlarının ilişkileri, konferansın oturumları detaylıca bu dergide yer almıştır. 1919 yılı sayılarında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan Türkler hakkında ilgi çekici bilgiler mevcuttur. Dergi yazarları savaşın ardından Osmanlı Devleti'nin son durumu hakkında çeşitli bilgiler paylaşmıştır. Çıkan bu yazılar Amerikan basınının Türklere bakışını yansıtmaları bakımından değerli evraklardır.

A- “CURRENT HISTORY” DERGİSİNDE ÇIKAN HABERLER (1919)

1- İstanbul İşgal Edildi

“*Current History*” dergisinin Ocak 1919 sayısında H. Collinson Owen tarafından İngilizlerin Türk topraklarındaki faaliyetlerinden bir kesit sunulmuştur. Owen, ara ara hikâyeci anlatımıyla anlatımını kuvvetlendirmeye çalışmıştır. Owen, yazısını 10 Kasım 1918'de Limni Adası'ndan göndermiştir. Giriş cümlesi ise oldukça ilginçtir. “*Savaşın görmüş olduğu en büyük drama 9 Kasım 1918 günü sahnelendi. İngiliz birlikleri mütarekeye uygun olarak ve hiçbir zorlukla karşılaşmadan Gelibolu yarımadasına çıktılar.*” Savaşın neticesini özetler bir cümle ile durumu anlatmaya başlamıştır Owen. Aynı zamanda orda bulunan İngiliz birlikleriyle beraber seyahat etmektedir. İngiliz birlikleri 9 Kasım 1918 sabahı saat 4'te torpido vasıtasıyla Mondros'tan ayrılmışlar ve saat 9 civarında Çanakkale'de Seddülbahir mevkiine gelmişlerdir. Birlikler Gökçeada kıyılarına ilerleyerek İngiliz bayrağını göndere çekmişlerdir. Böylece İngilizler mütarekenin bir kazanımı olarak kendi topraklarından uzak ve tarihi sular olarak addedilen bir yerde hâkimiyetini ilan etmiştir. Kıyıya yanaşmış olan bu torpido, 1918 yılında ümitsizce Goben ve Breslav gemilerine karşı koymaya çalışmış, başarılı olamayıp kıyıyı terk etmiştir. Aynı dönemde E-15 denizaltısı da boğazın dar kesimlerinde pek çok telefata vermiştir. Bu denizaltı pek çok sıkıntılarla başa çıkmaya çalışmış ve yoğun ateş altında denize indirilmeye çalışılmıştır. Paslı ve zayıf olan büyük

bir kaplumbağayı andıran Türk savaş gemisi Mesudiye, İngiliz denizaltısına karşı etkili bir zafer kazanmıştır.

İngiliz yazar, yazının devamında Çanakkale Savaşları esnasında İngiliz ve Fransız savaş gemileri olan Ocean, Irresistible, Majestic, Goliath, Triumph ve Bouvet'in battığını hatırlatmış ancak 1918 yılına gelindiğinde İngiliz birliklerinin artık Çanakkale Boğazı'nı geçtiğini söyleyerek bu durumdan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. İngiliz birlikleri 1918 Kasım ayında boğaza adım atar atmaz Seddülbahir'e demirlemiştir. Diğer İngiliz birliklerini taşıyan River Clyde gemisi ise karaya oturmuştur. Türk birlikleri ele geçirmiş oldukları kıyı mevkiilerinden yavaş yavaş çekilmişler ve Seddülbahir mevkiinde Türk askeri kalmamıştır. Owen, Seddülbahir kıyılarına yaklaştığı vakit burayı sevimsiz ve bozkır bir arazi olarak tanımlamıştır. Owen ve İngiliz birlikleri Seddülbahir'de karaya çıkmışlar, sarp ve dik yamaçları tırmanmışlar, eski siperleri görmüşlerdir. Owen, Seddülbahir'de dolaşırken üzerine bastıkları toprakları kazandıklarını fakat sonra tekrar bırakmak zorunda kaldıklarını söylemiştir. İngiliz birlikleri Seddülbahir'de ilerlerken her yerde telefon bağlantılarının özenle korunduğunu görmüşlerdir. İngilizler bölgede incelemelerini sürdürürken Owen'ın Türklerle bir kez daha savaşmayı bekleyebiliriz diyerek olası bir Türk akınına da beklediği de dikkate değer bir yargıdır.

H. Collinson Owen'ın bundaki sonraki değerlendirmeleri Çanakkale Boğazı üzerine olmuştur. İngilizler Seddülbahir'de karaya çıktıktan sonra tekrar gemiye binip, bu sefer River Clyde gemisinin yanında devriye gezmeye başlamışlardır. Torpidoda bulunan istihbarat memurları geçtikleri yerdeki önemli noktaları haritada işaretleyerek bilgi edinmeye çalışmışlardır. Owen bu bölümde su yüzünde duran mayınları görmüş ve bunu "*çirkin Türk mayınları*" olarak tanımlamıştır. İngiliz birlikleri Çanakkale kıyılarına çıkmışlar ve Hamidiye tabyalarını incelemişlerdir. Burayı Çanakkale boğazının en güçlü tabyaları olarak görmüşlerdir. İngiliz birliklerinin bakış açısına göre Çanakkale bölgesinde bulunan Türkler bolluk içerisindedir. Herkes oldukça sağlıklı görünmektedir. Ayrıca bölgedeki nüfus, karşısında İngiliz yetkilileri görmekten memnun olmuştur. Bu savaşın artık bittiği buradan anlaşılabilir. Bu ilginç bakış açısıyla birlikte Owen, bölgedeki değerlendirmelerini anlatırken Hamidiye tabyalarının ayrı bir yeri olduğunu ve diğer bölgelerden daha önemli bir mevkiide bulunduğunu söylemiştir. Ayrıca Türk onbaşlıların topları top arabalarına yükleyip ateşlemelerini ²¹ ilginç

---

²¹ Büyük ihtimalle Seyit Onbaşı kastedilmektedir.

bulduğunu belirtmiştir. Hamidiye civarında incelemelerini tamamlayan İngilizler tekrar Seddülbahir mevkiine dönmüşler ve burada bulunan savaş gemilerine, İngiliz askerlerin nakil işlemleri yapılmıştır. Owen, Çanakkale bölgesindeki İngiliz birliklerinin tam teçhizat donatıldığını ve tüm yaşanan olaylara rağmen İngiliz birliklerinin Gelibolu'ya çıktıklarını ifade etmiştir.²²

H. Collison Owen'ın görüşlerinin ardından derginin aynı sayısında G. Ward Price'nin Haliç ile ilgili görüşlerini aktardığı bölüm gelmektedir. Resmi İngiliz muhabiri olarak görevlendirilen Price, 10 Kasım 1918'de Haliç önlerinde bulunduğu vakit, Çanakkale'den gelen İngiliz birlikleri de Haliç'e varmıştır. Price, bu bölgeyi tanımlarken şu ifadeleri kullanmıştır: "*Düşük rakımlı bu küçük kasabada insanlar eski bir kaleye doldurulmuş bir şekildedir.*" Price ve ekibi Haliç üzerinde bir muhriple dolaşmaya başlamış ve onlara, Osmanlı Hükümeti tarafından görevlendirilmiş olan bir Türk pilot refakat etmiştir. Muhrip, daha önce mayın arazisi olan sulardan geçmiş ve Marmara Denizi'ne giriş yapmıştır. Saat 15 sularında bu gezinti tamamlanmış ve muhrip Sarayburnu istikametinden dönerek Haliç'e giriş yapmıştır. Price, Haliç'teki durumu tasvir ederken, hiçbir nümayiş ile karşılaşmadıklarını ve sanki bölgede İngiliz muhribi yokmuş gibi davranıldığını söylemiştir. Fakat daha sonra İngiliz muhribi iskeleye yanaştığında evlerin camlarında yığınla insanın kendilerini izlediğini görmüştür. Price'ın anlatımına göre muazzam bir kalabalık sokaklara çıkmıştır. Price kalabalık ile anlık göz göze geldiğinde Türklerin nefretini gözlemleyebildiğini söylemiştir. İngiliz muhribi iskeleye yanaştığında karşılamaya bir Alman subay teşrif etmiştir. Price bu Alman subayı diğerlerine göre oldukça enteresan olduğunu söylemiş fakat zaman zaman ilgisiz ve sıkılmış bir tavır olduğunu ifade etmiştir. Bu karşılaşmanın ardından karaya çıkan İngiliz birliklerinin arkasında Alman askerlerinden ve denizcilerinden küçük bir karşılama birliği oluşturulmuştur. Price bu görüntü üzerine şu görüşünü açıklamıştır: "*Yıllarca bu bölgede başına buyruk askeri tanrılar gibi hareket edenler şimdi yıkılmışlardır.*" Price ayrıca en yüksek rütbedeki Türk bahriye subaylarının acele bir şekilde önlerinden geçtiğini ve kendilerini saygıyla selamladıklarını ifade etmiştir. Price, bölgedeki Almanların kendilerini hoş karşılamadıklarını söylemiş ve rıhtımın karşısından bakıldığında pencere kenarlarındaki Almanların, kendilerini küçük görür bir tavır takındıklarını belirtmiştir. Price daha sonra PeraPalace Oteli'ne geçmiş ve yatak odasına çıktığında, yan odasında bulunan

---

²² **Current History**, Vol. IX, Part. II, No. I, January 1919, s. 90-91.

Almanların kendisi hakkında dedikodu yaptıklarını ifade etmiştir. Price, rıhtımdan caddeye doğru yöneldiği vakit caddede pek çok Alman ve Avusturyalı ile karşılaşmıştır. Avusturyalıların, İngiliz memurları selamladığını söyleyen Price, Almanların ise memurlara dik dik baktığını ve kasıla kasıla yürüdüklerini aktarmıştır. Price, İngiliz gözüyle incelediğinde garip bir kendini beğenmişlik halinin bu bölgede hâkim olduğunu söylemiştir.²³

“*Current History*” dergisinin ilk sayısının Türkler ile ilgili son kısmı Associated Press imzalı, 13 Kasım 1919 tarihlidir ve İstanbul’dan bildirilmiştir. Associated Press’in aktardığı haberler İngiliz savaş gemilerinin İstanbul’a gelmesi hakkındadır. 13 Kasım 1918 günü saat 13.30’da İngiliz gemileri boğazdan geçerek İstanbul’a ayak basmışlardır. Boğazda öncelikle Superb ve General Sir Henry Wilson’u²⁴ taşıyan Temeraire gemileri gözük müştür. Peşinden The Lord Nelson ve Agamemnon zırhlısı gelmiştir. Agamemnon’un ardından İngiliz kruvazörleri, muhripleri ve çeşitli küçük çaplı deniz filoları boğazdan geçmiştir. İngiliz birliklerinin geçişini Fransız deniz filoları izlemiş onları da İtalyan ve Yunan savaş gemileri takip etmiştir. Filolar boğaza girmelerinin ardından ikiye ayrılmışlardır. Superb ve Temeraire’nin başını çektiği ilk grubu Fransız gemileri takip etmiştir. Bu filolar boğazın Avrupa yakasına bakan kıyılarına demirlemişlerdir. Gemilerin demirledikleri yer Osmanlı Sultanı’nın sarayına ve Meclis-i Mebusan’a yakın bir bölgedir. İngiliz gemilerini takip eden Fransız gemileri de İngiliz gemilerinin arkasında demirlemişler, İtalyan ve Yunan gemileri de onları takip etmiştir. Filonun geri kalan kısmı da boğazın çevresinde dolaşmasının ardından öğle saatlerinde tekrar demirlemiş ve İzmit Körfezi’ne gitmek için hazırlık yapmaya başlamıştır.

General Wilson, karaya ayak bastığında kendisini Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa²⁵, İngiliz ve Hint savaş esirlerinden hazırlamış olduğu merasim kıtasıyla karşılamıştır. Karşılamanın gerçekleştiği yere yakın bölgelerde İstanbul halkı büyük bir kalabalık oluşturmuş ve Türk polisleri de güvenliği sağlamak için çeşitli yerlerde kümelenip vazife beklemiştir. Karşılamanın gerçekleştiği yerde çok sayıda Yunan vatandaşı da bulunmuştur. Yunanlılar, Yunan savaş gemilerinin Türk başkentine girişini

²³ **Current History**, Vol. IX, Part. II, No. I, Januray 1919, s. 91-92.

²⁴ <https://www.britannica.com/biography/Sir-Henry-Hughes-Wilson-Baronet> (Erişim Tarihi:10.02.2021); Keith Jeffery, “*Field Marshall Sir Henry Wilson: Myths and The Man*”, **Jorunal of the Society for Army Historical Research**, LXXXVI, S.345, 2008, s. 57-82.

²⁵ Cevat Paşa (Çobanlı) ilk olarak 3 Kasım 1918’de Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Genelkurmay Başkanı) olarak atanmıştır. 14 Mayıs 1919’da ikinci ve son kez olarak bu görevi ifa etmiştir. (Nusret Baycan, “*Orgeneral Cevat Çobanlı*”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, VII, S.20, Ankara, 1991, s. 367-389.)

seyretmişlerdir. Associated Press, Türklerin müttefik gemilerinin Türk devleti sınırlarına girişini ilgisizlikle karşıladığını ifade etmiştir. Bölgede bulunan Avusturyalı askerler de rıhtıma çıktıkları vakit fotoğraf çekirme seremonisine başlamışlardır.

Price'ın aktardıklarından sonra Sultan VI. Mehmed Vahidettin'in 6 Aralık 1919'da gazetelere vermiş olduğu demeçte "*Current History*" sütunlarında kendine yer bulmuştur. Padişah, Ermenilere yapılan muamelelerden büyük üzüntü duyduğunu ifade ettiği demecinde: "*Bu gibi kötü davranışların, aynı vatan içinde yaşayan çocuklarımızın uğramış oldukları kıyımlar kalbimi kırmıştır.*" demiştir. Ayrıca bu olayların müsebbibinin sorgulanıp cezalandırılacağını söyleyen padişah, farklı etmenli saldırıların da kendi emirleriyle hızlı bir şekilde önlendiğini ifade etmiştir. Padişah sözlerini şu cümle ile noktalamıştır: "*Olaylar etraflıca incelenmiştir. Adalet çok kısa bir süre içerisinde tesis edilecek ve bu çirkin olaylar bir daha asla tekrarlanmayacaktır.*"²⁶

2- Türkiye Sınırları İçerisinde Savaşa Katılmayan Yunanlılar Hakkında Çıkan İddialar

"*Current History*" dergisinin 3. sayısında "*The London Morning Post*" gazetesinin görevlendirdiği İngiliz muhabirlerinden birinin Türkiye hakkında çıkan haberi yer almıştır. Muhabir bu yazısını 5 Aralık 1918'de İstanbul'dan bildirmiştir. Yazısının başlığı Türklerin Yunanlılara karşı işlediğini iddia ettiği mezalimdir. Muhabirin iletmiş olduğu haberde Yunanlılara karşı yapılan katliam, tıpkı Ermenilere yapıldığı gibi Türk ve Almanların ortak yapımı olarak zuhur etmiştir. Bu ortak hareketin hedefi Yunan ve Ermeni ırkını ortadan kaldırmak olarak iddia edilmiştir. Balkan Savaşları'ndan hemen sonra ve I. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Yunanlılar, Trakya'dan gönderilmiştir. Balkan Savaşlarının ardından Türkler Avrupa'dan kovulmuş, gizlilik ve güvenlik içerisinde Asya kıyılarının karşısındaki Sakız ve Midilli adalarına gelmişlerdir. Muhabirin iddiasına göre burada bulunan 250.000 kişiden müteşekkil olan Yunanlılar, Sakız ve Midilli adalarına Türklerin yerleştirileceğini bahane edilerek gönderilmiştir. Muhabir Yunanlıların bölgeden uzaklaştırılmalarını zulüm olarak nitelendirmiştir. İddiaya göre savaşın başlamasından önce yapılan ilk zulüm, Yunanlıların Anadolu'dan ve Trakya'dan gönderilmesidir. Muhabir Türkiye'de Yunan ırkının kökünün kazınacağını iddia etmiş ve bunun da bir başka zulüm olduğunu söylemiştir. İngiliz muhabire göre ilk zulüm başladığında Yunan Hükümeti

---

²⁶ *Current History*, Vol. IX. Part. II, No. I, January 1919, s. 92-93.

vatandaşlarını korumak için her şeyi yapmıştır. Fakat ikincisi patlak verdiği vakit Kral Konstantin işlerin düzelmesi için atılacak tüm adımları engellemiş ve bu Yunan milleti için talihsizlik olmuştur. Ortodoks kilisesinin yüksek ricali Yunan Hükümetine gönderdiği raporda, Anadolu’da baskıcı bir tutumun hüküm sürdüğünü iletmiştir. İddialara göre Yunan milletine yapılan katliam hakkındaki sayısız dokümanlar Osmanlı Hükümetinin arşivinden çalınmış ve yok edilmiştir. Beyoğlu piskoposu bu dönemde İstanbul’dan Atina’ya gitmiş ve Kral Konstantin’den Anadolu politikası için daha efektif bir yol izlemesi hususunda istirham etmek istemiş, fakat Kral’a ulaşamamıştır. Piskoposu, Kraliçe Sofya karşılamışsa da görüşme çok kısa sürmüş ve Kraliçe: “*Derhal İstanbul’a dönün. Kral yakında, sizin orada yaşayabilmeniz için Türklerle ile iyi koşullarda bir anlaşma sağlayacaktır*” demiştir.²⁷

İngiliz muhabir haberin devamında, Türklerin yapmış olduğunu iddia ettiği katliamlarda Almanların da büyük bir payı olduğunu ifade etmiş ve kendi bakış açısıyla Almanların suçlarını ortaya dökmeye çalışmıştır. Öncelikli olarak Balkan Savaşlarının ardından Von Jagow’un²⁸ Nisan 1914’ten itibaren Yunanlıların Pan-Helenist bir politika izlediğini ve bu politikanın Türkiye için tehlike arz ettiğini ifade etmiştir. İngiliz muhabirin anlatımına göre, Alman imparatoru Yunanlıların zorbalığa uğradıklarını kabul etmiş, fakat bu zorbalıkların hükümet tarafından değil, Osmanlı idaresinde bulunan ajanlar tarafından gerçekleştirildiğini iddia etmiştir. Deutshce Palestine Bank gibi Alman ticari kuruluşları, Müslümanlar ile Hıristiyanlar arasında yıkıcı bir propaganda yapmakla ve bu iki dine mensup insanlar arasında ticari faaliyetleri yok etmekle suçlanmışlardır. Bunun sonucunda Almanlar hem Yunanlılara hem de Ermenilere karşı uygulanan benzer ticari politikaları desteklemiş ve Balkan savaşlarının ardından Anadolu’da bulunan Yunan ve Ermenilerin ticari faaliyetlerini engellemeye çalışmakla suçlanmışlardır.

1915 yılında Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan Edirne Anlaşması da Alman isteklerine uygun biçimde gerçekleşmiştir. Anlaşmanın maddeleri incelendiği vakit, İngiliz muhabirin 6 maddeye dikkat çektiği görülür, 1. maddede kurulan Türk-Bulgar ticari birliği aynı zamanda politik birliği de tamamlar niteliktedir. 2. maddede Yunanlıların elinde bulunan doğu ticaretine el konulması hedeflenmiştir. 3. maddede doğuda kurulan Müslüman acentelerinde sadece Müslümanlar ithalat-ihracat yapabilecek ve Yunanlıların ticari faaliyetleri kesintiye uğrattırılacaktır. 4. maddede hem

²⁷ **Current History**, Vol. IX, Part. II, No. III, March 1919, s. 549.

²⁸<https://www.britannica.com/biography/Gottlieb-von-Jagow> (Erişim Tarihi: 12.02.2021)

kilisenin yargı gücünün hem de papaz ve başpiskoposların sahip oldukları imtiyazların kısıtlanması söz konusudur. 5.madde ise oldukça ilginç durmaktadır. Diğer maddelerde bahsedilmiş olan kısıtlamalar ve yasaklamalar Yunanlılara gelecekte öğretilecektir maddesi bulunmaktadır. 6.ve son maddede Hıristiyanların yaşadığı bölgelerde zor kullanılarak bir İslami dönüşüm planlanmış ve Hıristiyan-Müslüman evliliklerinin cezalandırılması konu edilmiştir.

“*The London Morning Post*” muhabirinin yazının devamında attığı başlık “*Politik İmha*”dır. İddia ettiği imhanın baş aktörleri yazının giriş kısmında değinildiği gibi Almanlar ve Türklerdir. Muhabirin ilk ele aldığı Almanlar olmuştur. Dergide iddia edilen bilgilere göre Alman Johannes Lepsius²⁹ özel bir görev üstlenerek Temmuz 1915’te İstanbul’a gelmiştir. Kendisinin gelişiyle birlikte hem Yunanlılar hem de Ermeniler üzerinde uygulanmak istenen zulüm politikası son şeklini almıştır. 2 bölümden oluşan ve tek bir programa dayanan bu imha politikasıyla Türkiye’nin tamamen Müslümanlardan oluşan bir devlet konumuna gelmesi istenmiştir. Ayrıca Türkiye’nin gerçek yöneticileri durumunda olan Talat ve Enver Paşalar, Almanlarla iş birliği halinde olup suç ortaklığı yapmışlardır. Bu ortaklığa Alman General Liman von Sanders’te³⁰ ortak olmuştur.

İddiaların devamında Mart 1917’de İstanbul’a gelen Yunan bakan M. Kallerghis, Sadrazam Talat Paşa’yı, Yunan halkının Ayvalık’tan sınır dışı edilmesi kararı alındığı için protesto etmiştir. Bu protestonun üzerine Talat Paşa, General Liman von Sanders’e bir telgraf çekmiş ve sınır dışı etme faaliyetlerinin sonlandırılmasını talep etmiştir. Bu telgrafa cevabında Liman von Sanders, eğer bu sınır dışı etme meselesi sonlandırılırsa Türk ordusunun güvenliğini garanti edemeyeceğini söylemiştir. Sanders ayrıca savaş zamanında ordunun gereksinimlerinin, politik gereksinimlerden çok daha önemli olduğunu da vurgulamıştır. Sanders, Yunanlıların Ayvalık’tan sınır dışı edilmeleri kararını Büyük Alman Karargâhı’na da iletmiş ve karargâhın bütünüyle bu eylemi desteklediğini ifade etmiştir. İngiliz muhabir, Türkiye’nin ve Almanya’nın bu

---

²⁹ Ramazan Yıldız, “*Johannes Lepsius’un Ermeniler Lehine İddiaları*”, **Ermeni Araştırmaları**, S.49, Ankara, 2014, s. 125-157; Selami Kılıç, “*Ermeni Dostu Olarak Tanınan Bir Alman Din Adamı Dr. Johannes Lepsius*”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, XVII, S.51, Ankara, 2001, s. 585-602; Mustafa Çolak, “*Kaynak Kiriği ve Tehcir Olayında Belge Tahrifatı: -Johannes Lepsius Örneği-*”, **Bellekten**, LXVI, S.247, Ankara, 2002, s. 967-984.

³⁰ Liman von Sanders, I.Dünya Savaşı’nda Türkiye’de Alman Askeri Komisyonu Başkanlığı’na atanmış ve I. Ordu’nun başına atanmıştır. I. Ordu’nun başında Gelibolu ve Çanakkale’de bulunmuştur. 1918 yılında Sina ve Filistin Cephelerinde Yıldırım Orduları Komutanlığı görevini üstlenmiştir. Türkiye’deki faaliyetlerini anlattığı hatıratı I. Dünya Savaşı tarihi içinde önemli kaynaklardan birini teşkil eder. (Liman von Sanders, **Türkiye’de Beş Yıl**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.)

faaliyetleri ile Yunan halkı üzerinde gerçekleştirmek istediğini iddia ettiği zulüm faaliyetlerini 6 madde üzerinde toplamıştır.

Bu maddelere göre Yunan halkına tanınmış olan imtiyazlar ortadan kaldırılacaktır. Hıristiyan tebaa askere alınacaktır. Yunanlılardan çeşitli istekler ve taleplerde bulunulacaktır. Zor kullanılarak İslam'a dönüş programı uygulanacaktır. Sınır dışı etme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Son kertede Yunanlıların ortadan kaldırılması tatbik edilecektir. Muhabir, Hıristiyanlar üzerindeki ilk zorlamanın dil üzerinden gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Buna göre Türkçe, tüm okullarda zorunlu olacak ve tüm çalışma saatleri Türk müfettişler tarafından ayarlanacaktır. Türk coğrafyası ve tarihi, Türkçe isimlerle kullanılıp, öğretilen olacaktır.³¹ Patriklik lağvedilecek ve patrikliğin mallarına el konulacaktır. Bu gelişmelerin devamında Patriklik, bünyesine bağlı genç kızların Türkler tarafından kaçırıldığını iddia ederek, Türkleri protesto etmiştir. Protestoların devam etmesi üzerine Talat Paşa yapmış olduğu açıklamada, bu tarz işlerin dini görevli kişilerin vazifesi olmadığını ve din adamlarının ortalığı karıştırdığını söylemiştir. İngiliz muhabir ayrıca Yunanlılara ve Yunan dini komitelerine ait mülklerin de Türk devletinin himayesine geçtiğini ifade etmiştir.

İngiliz muhabir Türkler ile Yunanlılar arasındaki askeri problemlere de “*Askeri Gereklilikler*” başlığı altında yer vermiştir. İddia edilen bilgilere göre ıstırap çeken ve acıya maruz kalan ilk Yunan nüfusu Trakya’da ve Marmara Denizi’nin kıyılarında yaşayan Yunanlılardır. Türkler, Yunanlıların bu bölgeden uzaklaştırılmasını askeri bir yükümlülük olarak addetmiştir. Bölgede bulunan Yunanlılar, müttefik denizaltılarına yemek ve benzin tedarikinde bulunmakla suçlanmıştır. İngiliz muhabir bu suçlama doğru dahi olsa, Yunanlılara kötü muamele edilmesi için bir sebep olarak gösterilemeyeceğini iddia eder. Türkler ilk adım olarak bir nizamname yürürlüğe sokmuş ve 31 yaşına kadar olan tüm Hıristiyanların askeri yükümlülüğü olduğunu ilan etmiştir. Muaf veya çürüğe ayrılmış olarak belirlenen kişilerden de askerlik vergisinin alınacağı ifade edilmiştir.

Muhabirin devam eden iddialarında Türkiye, I. Dünya Savaşı’na gireceği vakit yayımlanmış olduğu emirnamede 48 yaşına kadar olan tüm erkeklerin askerliğe uygun olduğunu söylemiş, fakat yedek kuvvet olarak elde tutulan birliklerden 225 dolar ödeme yapabilene muafiyet imkânı sağlamıştır. Bu duruma oldukça itiraz edilmiştir. Çoğunluğunu gayrimüslimlerin oluşturduğu bu askerler de doğal olarak vergi ödemeyi

---

³¹ **Current History**, Vol. IX, Part. II, No. III, March 1919, s. 549-550.

tercih etmiştir. Parası olmayanlarda kötü bir muamele ile karşılaşmamak ve savaşa dâhil olmamak için varsa mülkünü satıp vergisini ödemiştir. Parası olmayanlar da son çare olarak kaçmışlar ve asker kaçağı statüsüne düşmüşlerdir. Türkler, I. Dünya Savaşı'nda Hıristiyanları kullanmayı düşünmemişlerdir.

Türkler, Yunan birliklerinden oluşturmuş oldukları müfrezeleri ülkenin yol ve inşaat yapımında, Toros tünellerinin kazım işlemlerinde, tarım alanlarını işlemede ve paşa ve beylerin bahçe işlerinde kullanmıştır. Böylece neredeyse imparatorluğun hemen her yerinde bu gayrimüslim askerlerin izlerini görmek mümkün olmuştur. “*The London Morning Post*” muhabiri, Yunanlılardan oluşturulmuş olan birliklerin önemli bir bölümünün Kafkaslarda heba edildiğini aktarmaktadır. Muhabirin iddialarına göre Kafkasya bölgesinde görevlendirilen Yunan birliklerinin günlük erzakları yarım ekmek, kurutulmuş küçük bir balık ve 2 adet zeytinden oluşmaktadır. Bu birliklerin kışlık giysileri yoktur. Çoğu tifo ve koleradan ölmüşlerdir. İşin aslı pek çoğu Türkler tarafından öldürülmüşlerdir. Toplamda yaklaşık olarak 150 bin Yunan askeri ölmüştür. Hıristiyan mezarları bütünüyle dolmuş ve neredeyse her mezara 5-6 Yunan gömülmüştür. Bu olayların akabinde yaklaşık 5 bin kişiden müteşekkil bir Yunan kafilesi Trakya'dan ve Anadolu sahillerinden Yunanistan'a kaçmıştır. Ayrıca 4 bin kişiden oluşan başka bir kabile de Yunan Ordusu'nun hizmetinde çalışmak için Makedonya'ya gitmiştir. Haberin devamında bu büyük firarın sebebi Türkler olarak gösterilmiştir. Buna göre Türklerin yapmış olduğu büyük gaddarlıklar bu firarın başlıca sebebidir. Asker kaçağı olan tüm Yunanlıların mallarına el konulmuş ve aileleri sürgün edilmiştir. Giresun bölgesinde yaklaşık 300 asker kaçağı tespit edilmiş ve bu kişilerin bulunduğu 88 köy, 3 ay içerisinde yakılmıştır. Çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 30.000 kişilik Yunan kafilesi zorla, kara kışın ortasında Ankara'ya göç etmek zorunda kalmış ve buldukları yerden tek bir eşya almalarına müsaade edilmemiştir. Bu göç edenlerin ¼'ü yolda ölmüşlerdir.

İngiliz muhabirin Türkler hakkındaki gerçeğe pek bağdaşmayan iddialarına göre Aralık 1914'te Türkler, Ayvalık'a baskınlar düzenledikleri zaman yakaladıkları tüm Yunanlıları tutuklamışlar ve eline geçirdikleri kadın ve çocuklara hakaret etmişlerdir. Bu olayların ardından vali, rahat bir şekilde çıkıp açıklama yapmış ve bölgedeki tüm Yunan erkeklerinin köklerini kazıyacaklarını, kadınların ise derhal kovulacağını ifade etmiştir. “*The London Morning Post*” muhabirinin askeri maada verdiği bilgiler bu şekildedir. Türkler zalim ve gaddar, Yunanlılar ise mazlum bir millet

şeklinde resmedilmiştir. Derginin Amerika ve İngiltere güdümünde çıktığı düşünülürken daha farklı bir yaklaşım beklemekte pek mümkün değildir.

“*Current History*” dergisinin 3. sayısının Türkler ile ilgili diğer bir bölümü yine aynı İngiliz muhabir tarafından ele alınmıştır. “*Sürgün Kuralları*” başlığını taşıyan bu bölümde Yunanlıların, Türkiye’den nasıl sürgün edildiği kısa bir şekilde ele alınmıştır. Muhabirin iddialarına göre Helenizm’in başkenti olan İstanbul ve İzmir, Türklerin uygulamış olduğu tahribattan kaçmayı başaran nadir şehirlerdendir. Fakat bölgede bulunan pek çok Yunan kolonisi yok edilmiştir. Yunanlılar için özel sürgün kuralları yok sayılmıştır. Bölgede bulunan Hıristiyanların, Hıristiyan köylerinde yaşamasına müsaade edilmemiştir.³² Bu kişilerden bazıları hapisaneye düşmüş, bazıları da gayrimüslim askeri müfrezelerine alınmıştır. Geride kalan kadın ve çocuklarda Müslüman köylerine pay edilmişlerdir.

İngiliz muhabir Avrupa kamuoyunu Türkler aleyhinde örgütlemek için anlatımlarında aşırıya kaçmakta beis görmemiştir. İleri sürdüğü savlara göre o dönem İstanbul’da bulunan azınlık bir Yunan grubu, dünyanın en üzücü hac yolculuklarından birisini gerçekleştirmiştir. Bu kişiler yalın ayak, yemek ve su verilmeden, muhafızların tarafından hırpalanmış bir vaziyette, çetecilerin saldırılarına maruz kalarak, avare bir şekilde hac ibadetinin gerçekleştirileceği diyarlara götürülmüşlerdir. Binlercesi yol kenarlarında yorgunluğa dayanamayarak ölmüşlerdir. Bu yolculuk boyunca pek çok kadın doğum yapmış, fakat çocuklarını yollarda bırakarak mecburen kabileyi takip etmek zorunda kalmışlardır. Bu kişilerin yol boyunca hiçbir şey almalarına müsaade edilmemiş, güzergâh boyunca önünden geçilen köylere de giriş izni verilmediği gibi, yiyecek satın almaları da yasaklanmıştır.

Devam eden iddialarda göçe zorlanmış olan bu kişiler kendi köylerinden ayrıldığı vakit, Türkler derhal bu köyleri yok etmeye başlamıştır. Yüzlerce kız Türkler tarafından alıkonulmuş ve İslamiyet’i kabul etmeye zorlanmıştır. General Liman von Sanders, Hıristiyan kızlar için yapılmış olan yetimhaneleri İslami kurullarla yönetilen kurumlara çevirmiş ve Hıristiyan nüfusun da bu yetimhanelere 10.000 pound katkıda bulunmalarını zorunlu hale getirmiştir. Müslüman köylerinde yaşayan Hıristiyan ailelere İslamiyet’i kabul edene kadar pek çok zorluklar çıkarılmıştır. Bu baskı ve sürgün faaliyetlerinin ardından Yunan nüfusu Marmara ve Asya kıyılarında barınamamış ve Karadeniz’de bulunan Yunan kolonilerine gitmek zorunda kalmışlardır.

---

³² *Current History*, Vol. IX, Part. II, No. III, March 1919, s. 551.

“*Current History*” dergisinin 3. sayısında Türkler ile ilgili son haber eski Bitlis Valisi Rafet Paşa hakkındadır. Öne sürülen iddiaya göre Rafet Paşa, Samsun’a gönderdiği emirlerle o bölgede bulunan Yunanlıların şiddetle cezalandırılmasını istemiştir. Rafet Paşa’nın emriyle Samsun ve Trabzon’da yaklaşık 5 bin Yunanlı sürgün edilmiştir. Yüzlerce genç kız, Ermenilerin akıbetine uğramamak için³³ kendilerini nehir kenarında boğmak suretiyle (?) intihar etmişlerdir. Samsun vilayetine bağlı 108 köy boşaltılmış ve akabinde yakılmıştır. İngiliz muhabir bu sayının aslında daha fazla olduğunu, fakat bölgedeki raporların yok edildiğini iddia etmiş ve özetle 450.000 Yunanın sürgün edildiğini, 150.000 bin Yunanın askere alındığını ve bir kısmının öldürüldüğünü, 250.000 Yunanın Anadolu’dan ve Trakya’dan kaçtığını ve 350.000 kişinin de Balkan Savaşı’ndan sonra, I. Dünya Savaşı’ndan önce sürgün edildiğini söylemiş ve bu trajik durumların ateşkese rağmen hala devam ettiğini ifade etmiştir.³⁴

Derginin 3. sayısında çıkan haberler bu şekildedir. Bu sayıda “*The London Morning Post*” tarafından görevlendirilmiş ve adı açıkça zikredilmemiş olan bir İngiliz muhabirin haberleri yer almıştır. 3 başlık altında toplanan bu yazıda Türklerin, Yunanlılar üzerinde hem politik hem askeri tahakküm kurduğundan bahsedilmiş ve Türklerin Yunan halkını sürgün ve yok etme teşebbüslerine girdiği iddiasından bahsedilmiştir. Bu yazıların, Paris Barış Konferansı sırasında yayımlandığı göz önüne alınırsa yapılan propaganda gerçekten müthiştir.

3- Anadolu ve Balkanlarda Yunanlılar

“*Current History*” dergisinin 6. sayısında Atina Üniversitesi’nde çalışan Prof. George Soteriadis’in bir yazısı çıkmıştır. Soteriadis bu yazısında kendi perspektifinden Yunan milletinin etnolojik bir haritasını çıkarmıştır. 4 maddede özetlediği bu haritanın 4.maddesi Türkleri ilgilendirmektedir. Soteriadis’in söylediklerine göre Smyrna (İzmir)’nın merkezi kesinlikle Yunanlılarıdır. Ayrıca Türklerin bile bu bölgeye “*Giaour Ismir*” (Gavur İzmir) dediklerini ve bu şekilde benimsediklerini söylemiştir. Yunan profesörün açıklamalarına göre İzmir’de 230.000 Yunana karşı sadece 90.000 Türk bulunmaktadır. Profesör, çizmiş olduğu haritada Yunan popülasyonun inanılmaz boyutlarda olduğunu söylemiştir.³⁵ Soteriadis, Drama şehrinde Türk yönetimi altında

---

³³ The London Morning Post muhabiri, burada Ermeni tehcirine atıfta bulunmuştur. (Hacer Çelik, “*Ermeni Tehciri ve Tehcirden Dönen Ermenilerin İskânı Sorunu*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, VII, S.16, İzmir, 2008, s. 143- 163)

³⁴ **Current History**, Vol. IX, Part. II, No. III, s. 552.

³⁵ Prof. George Soteriadis’in etnolojik haritasını incelemek için: (Ek-1)

yaşayan Yunan nüfusunun sonradan Yunanistan'a dâhil edildiğini ve bu sayının yaklaşık olarak 190.975 kişi kadar olduğunu ifade etmiştir.³⁶ Soteriadis, II. Balkan Savaşı'nın ardından Balkan bölgelerindeki etnik yapının değiştiğini, Türklerin ve Bulgarların sayısının bir hayli azaldığını belirtmiştir. Özellikle Makedonya'nın doğusunda Türk nüfusunun ciddi oranda azaldığı ortaya çıkmıştır.³⁷

4- Çanakkale Bombardmanı

"*Current History*" dergisinin 1919 yılına ait 7. sayısında ki mühim haberlerden biri İngiltere ve Fransa ortaklığında gerçekleşen Çanakkale deniz harekâtına ait bilgilerdir. İngiliz Amiralliği, 2 Mayıs 1919'da 1915 yılında gerçekleşmiş olan Çanakkale deniz harekâtına ait resmî belgeleri yayınlamıştır. Bu belgelerde İngiliz ve Fransız donanmalarına komutanlık yapmış olan Sackville Carden'in³⁸ ve John de Robeck'in³⁹ tutmuş olduğu notlar bulunmaktadır. Amiral Carden'in raporları oldukça detaylıdır. Çanakkale'de hemen hemen her gün not tutmuş olan Carden, bombardmanın etkilerini etraflıca aktarmıştır. Amiral de Robeck'in notları ise sadece 17-18 Mart 1915 tarihlerini kapsamaktadır.⁴⁰

5- Türkler Paris'te

"*Current History*" dergisinin 1919 yılına ait 8. sayısında Paris Barış Konferansı'na davet edilen Türk heyeti konu edilmiştir. Damat Ferit Paşa⁴¹ başkanlığındaki heyetin kadrosu 7 Haziran 1919'da kesinleşmiştir. Ferit Paşa'nın yanı sıra heyette Tefvik Paşa⁴², Tefvik Bey⁴³, Rıza Tefvik Bey⁴⁴, Reşad Halis Bey⁴⁵ ve 7

³⁶ Drama şehri 1383 yılında Osmanlı hâkimiyeti altına alınmış, 1913'te imzalanan Londra Anlaşması ile Yunanistan'a bırakılmıştır. (Feridun Emecen, "*Drama*", **DİA**, IX, İstanbul, 1994, s. 525-528.)

³⁷ **Current History**, Vol. X, Part. I, No. III, June 1919, s. 503-505.

³⁸ <https://www.firstworldwar.com/bio/carden.htm> (Erişim Tarihi: 22.02.2021)

³⁹ **New York Times**, 21 January 1928, s. 17.

⁴⁰ **Current History**, Vol. X, Part. II, No. I, July 1919, s. 158-159; **Current History**, Vol. X, Part. II, No. I, July 1919, s. 159-161)

⁴¹ Cevdet Küçük, "*Damat Ferid Paşa*", **DİA**, VIII, İstanbul, 1993, s. 436-439.

⁴² Kemal Beydilli, "*Ahmed Tefvik Paşa*", **DİA**, II, İstanbul, 1989, s. 139-140.

⁴³ Mehmet Tefvik Bey, Damat Ferit Paşa ve Ali Rıza Paşa Hükümetlerinde Maliye Nazırlığı ve Ayan Dairesi üyeliği görevleri üstlenmiştir. (Abdülkadir Özcan, "*Mehmed Tefvik Bey*", **DİA**, XXVIII, İstanbul, 2003, s. 536-537.)

⁴⁴ Rıza Tefvik Bölükbaşı, şair, felsefeci, edebiyatçı kimliğiyle ön plana çıkmıştır. Millî Mücadele'ye muhalif bir tutum çizen Bölükbaşı, Mısır'a kaçmasının ardından TBMM tarafından 150'likler listesine dâhil edilmiştir. (Abdullah Uçman, "*Rıza Tefvik Bölükbaşı*", **DİA**, XXXV, İstanbul, 2008, s. 68-70.)

⁴⁵ Reşad Halis Bey, Osmanlı Devleti'nin Bern Olağanüstü Temsilciliği görevini ifa etmiştir. Ayrıca Sevr Barış Anlaşması'nı imzalayan heyette de yer almıştır. (Seha L. Meray ve Osman Olcay, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İle İlgili Belgeler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 2020, s. 68.)

delege bulunmuştur. Tevfik Paşa eski bir Osmanlı sadrazamı olarak heyette yer almıştır. Tevfik Bey Maliye Nazırı, Rıza Tevfik Bey'de Divan Başkanı sıfatıyla bulunmuştur. Türk delegesi 11 Haziran 1919 günü Fransa'nın Toulon şehrine gelmiştir. Damat Ferit Paşa Toulon'da, müttefik devletlere yarı resmi bir ortamda Osmanlı Devleti'nin son durumu hakkında bilgi vermiştir. Ferit Paşa ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne bağlı olan kimselerin tebdil kıyafet gezererek, Türk delegasyonu arasında fikir ayrılığı yaratmaya çalıştığını da müttefik devletler temsilcilerine iletmiştir. Bu kısa görüşmenin ardından Türk delegasyonu, Paris yakınlarındaki Vaucresson bölgesine gelerek burada konaklamıştır.

Türk heyeti 17 Haziran 1919 günü konferansta söz alarak savunma mahiyetinde bir açıklama yapmıştır. Damat Ferit Paşa yapmış olduğu açıklamada, Osmanlı Devleti'nin bu duruma gelmesinde en büyük payın İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Alman Hükümetinde olduğunu ifade etmiştir. Açıklama esnasında müttefikler, Türklerin katliam yaptıklarını iddia etmeleri üzerine Ferit Paşa, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni hedef göstererek sadece Hıristiyanların değil Müslümanların da katliamlara ve felaketlere maruz kaldığını söylemiştir. Ferit Paşa, devletin Jön Türk devrimine bağlı olarak geçirdiği değişikliklerin ortadan kaldırılıp, eskiye dönüşü gerçekleştireceklerini ve bu dönüşümü de devletin tanınır, bilinir yüksek şahsiyetle kişileriyle başarmaya çalışacaklarını belirtmiştir. Ferit Paşa bu dönüşümü sağlarken Türk Hükümetinin ekonomi ve entelektüel kültür alanlarında yoğun bir mesai harcayacağından da söz ederek, Milletler Cemiyeti'nde aktif bir rol üstlenmek istediklerini beyan etmiştir.

Türk heyetinin yapmış olduğu bu açıklama, müttefik devletler nezdinde kabul görmemiştir. Müttefikler, yapılan açıklama dâhilinde Türklerin I. Dünya Savaşı'ndan önceki konumuna dönmek istediğini fakat bunun mümkün olmadığını ifade etmişlerdir. Müttefikler, Türklerin savaş döneminde kendileriyle uzlaşmaya yanaşmadıklarını ve Almanya'ya devamlı itaat ettiklerini, barışa asla katkı sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Türk heyetinin konferans süresince yapmış olduğu açıklamalar müttefik devletler nezdinde bir etki uyandırmamıştır. Başbakan Clemenceau'nun⁴⁶ konferansta söylemiş olduğu sözler, İstanbul'da ümitsizliği oldukça artırmıştır. Haziran ayının sonuna gelindiğinde müttefikler, Türk delegasyonuna vermiş notada, Paris'te kalmalarının kendilerine daha fazla bir şey kazandırmayacağını, şu an için hızlı karar almanın

---

⁴⁶ <https://www.britannica.com/biography/Georges-Clemenceau> (Erişim Tarihi: 24.02.2021)

mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Bu kararın ardından 4 Temmuz 1919'da Türk heyetinin İstanbul'a dönüş süreci başlamıştır.⁴⁷

6- Türk Hâkimiyetinin Sonu

Period Ended tarafından 10 Ağustos 1919'da "*Current History*" dergisinin 1919 yılındaki 9. sayısında yayımlanan yazıda Türkler hakkında sert ifadeler kullanılmıştır. Buna göre Türkler, müttefik devletleriyle olan başarısız ilişkileri, sürekli şikâyet eden yapıları ve uzlaşmaz tavırlarıyla başlarına gelen felaketi hak etmişlerdir. Müttefikler kendi nezdinde, Türklerin Ermeni meselesinde yaptıkları gaddarlıkları ve vermiş oldukları sözlere riayet etmemelerini gerekçe göstererek Türklerin kesin suçlu olduklarına kanaat getirmişlerdir. Resmi ağızdan olmayan bir şekilde Türk tekliflerine gereken cevaplar verilmiştir. Türklerin istekleriyle, müttefiklerin tahayyül ettikleri arasında oldukça büyük farklar olduğu ortaya çıkınca görüşmelerden bir sonuç çıkmamıştır.

Paris Barış Konferansı'nın başlangıcında oluşturulmuş olan Yüce Konsey, Türk İmparatorluğu'nun çeşitli bölümlerinin parçalanması hususunda bazı planlar ortaya koymuş ve bunları formüle etmiştir. Konseyin oluşturduğu konu başlıkları şu şekildedir:

- İstanbul üzerinde uluslararası bir statünün kurulması
- Arap Krallığı'nın yeniden düzenlenmesi
- Anadolu'nun etki alanları
- Mısır'ın sınırlarının genişletilmesi
- Suriye'de Fransa mandasının teşkil edilmesi
- Filistin'in güvence altına alınması
- Tüm Ege adalarının ele geçirilmesi ve Türklerin Avrupa'dan atılması
- Ermenilerin bağımsız olması ya da himaye altına alınması
- Mezopotamya'da Türk hâkimiyetinin sonlandırılması
- Silahsızlanma
- Ermenilere muhtemel bir tazminat ödenmesi hususu
- Çanakkale Boğazı'nın uluslararası statüye kavuşturulması

Müttefiklerin, Türk devleti üzerindeki emelleri bu şekilde görülmektedir. Bu yazıyı kaleme almış olan muhabir, Türklerin savaşın ve Anadolu'da yapmış oldukları katliamların sorumluluğunu üstlenmeyerek ve kendilerini bekleyen kötü sondan

---

⁴⁷ *Current History*, Vol. X, Part. II, No. II, August 1919, s. 229.

kaçmaya çalışarak tüm dünyayı şaşkırttığını iddia etmiştir. İddiaların devamında Ermeni meselesinden ötürü Enver, Talat ve Cemal Paşa'nın idama mahkûm edilmiştir. Mahkumiyete uğramak istemeyen bu kişiler yanlarındaki 66 kişiyle birlikte Almanya'ya iltihak etmişlerdir. İttihat ve Terakki döneminde gerçekleştirilen katliamlardan sorumlu bulunan bütün Türkler İngilizlere teslim edilmiş ve Malta'ya sürülmüşlerdir. Yazar bu bölümün sonunda yapmış olduğu teşbihte, Türklerin kalkanlarındaki kanlı lekelerin temizlenmediğini ve 800 yıl önce Anadolu topraklarında başladıkları saldırganlık ve yağmacılık kariyerlerine tekrar dönmeye çalıştıklarını söylemiştir.

Yazının devamında “*Türk Umutları*” başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Bölümün başında yazar, Türklerin en büyük hedefinin Avrupa'daki egemenlik haklarını korumak olduğunu, bununla birlikte doğu bölgelerindeki hâkimiyetini de gayretle korumaya çalıştığını ifade etmiştir. Öne sürülen iddialara göre Damat Ferit Paşa başkanlığındaki Türk heyeti, Suriye, Filistin, Ermenistan ve Mezopotamya bölgelerine yerel özerklik verilmesi talebinde bulunmuştur. Türk heyeti bu talep hakkında yapmış olduğu savunmada, Türkiye'ye en büyük zararı Jön Türkler'in verdiğini, bu örgütün tamamen Prusyalılaştığını ve projelerine karşı çıkan her hükümetin faaliyetlerini baltalamaya çalıştığını, istenilen bölgelere özerklik verilmesi halinde Jön Türklerin bu zararlı faaliyetlerinin engellenebileceğini ifade etmiştir. Bu teklif müttefikler tarafından reddedilmiştir.⁴⁸

Düzenlemelerdeki ilk problem Ermeni cephesinde görülmüştür. Ermeniler, ABD mandasında bağımsız bir Ermenistan kurulmasını talep etmiştir. Ermeniler, geçmişte yaşadıkları olaylardan dolayı Türkler ile bağlarını tamamen koparmak istemişler ve gelecekte olası bir Türk entrikası ve saldırganlığına maruz kalmak istemediklerini açıklamışlardır. Ermeniler ayrıca kurulması istenen bu yeni devletin Karadeniz'e bağlanmasını, burada 20 mil kareden fazla toprak ve Türkiye Ermenilerinden 1 milyon kişilik bir nüfusun bölgeye yerleştirilmesini istemişlerdir. Ermenilerin temel amacının topraklarını Karadeniz'den Akdeniz'e, içerisinde Kilikya ve Trabzon sahillerinin de bulunduğu bir alanda genişletmek olduğu belirtilmiştir. Oluşturulması planlanan bu Ermeni birliğinin toplamda 3 milyonluk bir nüfusu barındıracağı düşünülmüştür. ABD mandası altında yeni bir Ermeni devleti kurulması fikri üzerine açıklama yapan Başkan Wilson⁴⁹, böyle bir kararın Amerika Senatosu'na sormadan verilemeyeceğini söylemiş, ayrıca Milletler Cemiyeti'nin de böyle bir karara sıcak bakmayacağını ifade etmiştir.

⁴⁸ **Current History**, Vol. X, Part. II, No. III, September 1919, s. 530.

⁴⁹ <https://www.britannica.com/biography/Woodrow-Wilson> (Erişim Tarihi: 03.03.2021)

Yazının devamında “*Kıtlık Koşulları*” başlığı altında yeni bir değerlendirme mevcuttur. İddialara göre Anadolu’daki kıtlık seviyesi korkunç seviyelerde ve yapılan yardımlar çok yetersiz vaziyetteydi. İstanbul’da kadınlar, yardım komisyonlarının dağıttığı ekmekten dolayı Amerika’ya dua ederken, Türkiye’nin iç bölgelerinde yüzlerce insan ölümle yüz yüze kalmaktaydı. Yazarın ifadesine göre Ermeniler daha fazla acı çekmekteydi. Robert Koleji Başkanı, her gün yüzlerce Ermeni’nin sokaklarda öldüğünü, Türk haremlerinde esaretten dönen Ermeni kadınlarıyla ilgili yürek burkan hikâyelerin anlatıldığı ifade edildi. Yazarın ifadesine göre Türklerin uygulamış oldukları vahşetlere dair kayıtlar, bu vahşetten kurtulanlar tarafından onaylanmıştır. Yazar, elde ettiği bu bilgilerin pek çoğunu İngiliz resmi kaynaklarından öğrendiğini ve Türklerin Ermeni milletini yok etme teşebbüslerinin bir hakikat olduğunu belirtmiştir.

New York’ta Devlet Eğitim Komiseri unvanı taşıyan ve aynı zamanda Filistin Kızılhaç Komiseri olan Dr. John H. Finley, Ermenilerin ve Türk egemenliği altında yaşayan diğer milletlerin, Türkler tarafından umutsuz ve çaresiz bir konuma getirildiklerini söylemiştir. Finley, Ermenilerin Türkler tarafından katledildiğine dair resmi raporlama işlemlerinin de devam ettiğini açıklamıştır. Yazının devamında yazar, Anadolu’dan çeşitli bilgiler elde ettiğini ve bu bilgilere göre Türklerin, kendisine yapılmış olan Amerikan yardım malzemelerini halka dağıtmayıp sakladığını söylemiş, ayrıca ellerindeki silah ve mühimmatları teslim etmeyerek mütareke şartlarını ihlal ettiğini ifade etmiştir. Mondros Mütarekesi’ne göre Türkiye Ermenistan’ı müttefik güçleri tarafından işgal edilmemiştir. Ayrıca Jön Türk organizasyonuna bağlı olan askeri birlikler de henüz dağıtılmamıştır. William Allen White⁵⁰, Haziran ayının başında kaleme almış olduğu makalede, Jön Türklerin Şubat 1919’dan itibaren Ermenilere yönelik katliam faaliyetlerine tekrar giriştiğini ifade etmiştir. White, binlerce Ermeni’nin katledildiğine dair pek çok dokümanın ellerinde bulunduğunu da eklemiştir. Aynı yazar, kurulmaya çalışılan küçük Ermeni Cumhuriyeti’nin zayıf bir askeri donanımına sahip olduğunu, etrafının da kendisini yok etmeye çalışan Türk-Tatar Hükümetleri ile çevrildiğini söylemiştir. White bu konuyla ilgili olan son cümlelerinde ise, Jön Türklerin asıl hedefinin Kafkas Ermenileri ile Türkiye Ermenileri arasındaki bağlantıyı koparmak ve doğudaki Hıristiyan uygarlığının kökünü kurutmak olduğunu söylemiştir.

---

⁵⁰ <https://www.britannica.com/biography/William-Allen-White> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)

Yazının devamı “*Ermeniler Tehlikede*” başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölüme attığı başlığı 30 Temmuz 1919’da teyit ettiğini, Türklerin ve Tatarların üç koldan Ermenilere saldırılara başladığını iddia etmiştir. Ayrıca Türklerin ve Tatarların Amerika’dan gelen yardım malzemelerini kestiğini, kalan tüm Ermenileri imha etmekle tehdit ettiklerini vurgulamıştır. Yazar vermiş olduğu bu bilgiyi, Amerikan yardım idaresinin Tiflis şubesini yöneten Joseph C. Green’den⁵¹ aldığını belirtmiştir.⁵² Paris’te toplanmış olan barış konferansı ile iletişim halinde bulunan Herbert Hoover⁵³, Joseph C. Green’in mesajını hemen konferans heyetine sunmuştur. Green’in mesajı 23 Temmuz 1919 günü konferansta okunmuştur. Green bu mesajında: “*Ermenistan Cumhurbaşkanı ile görüştim. Durum vahimdir. İyi hazırlanmış Türk Ordusu, Tatarlarla beraber 3 koldan ilerliyor. Ermenistan’a ivedilikle askeri koruma temin edilmez ise 1915 katliamından daha korkunç bir felaket gerçekleşecek ve Ermeni milleti, müttefiklerin sonsuz utancı altında ezilecektir. Kafkasya’daki İngiliz kuvvetlerinin, Ermenistan’ı kurtarmak adına harekete geçmesi için bir şey yapılamaz mı.*” diyerek Ermeniler hakkında duyduğu kaygıyı dile getirmiştir. Green, 25 Temmuz 1919’da konferansa bir telgraf çekmiştir. Telgrafında: *Karabağ ve Alagyaz ilçelerinde Türkler ve Tatarlar ilerliyor. Rus Ermenistan’ının toprakları işgal ediliyor. Azerbaycan Tatarlarına Türk Albayı Halil Bey komuta ediyor. İlaç depoları ve trenler kuşatıldı ve muhtemelen ele geçirildi. İngiliz devleti yukarıdan emirler vererek müdahale imkânını engelliyor. Ermeni halkı ve hükümeti umutsuzluk içerisindedir. Dün genel seferberlik ilan edildi. İngilizler, Karabağ ve Alagyaz da dâhil olmak üzere tüm Rus Ermenistan’ını Türk ve Tatar kuvvetlerinden temizlemek için emir almazsa, daha fazla yardım çalışmasına devam edemeyiz.*” demiş ve İngilizleri pasif kalmakla suçlamıştır.

Türk birliklerinin başında o dönemde Mustafa Kâmil Paşa’nın bulunduğu ve Paşa’nın kendisini “*Ulusal Savunma Diktatörü*” olarak tanımladığı iddia edilmiştir. Eğer ABD Kongresi, İstanbul ve Ermenistan üzerinde manda yönetimini bir an önce hayata geçirmez ise Türk birlikleriyle sıkıntıların daha da artacağı ifade edilmiştir. Amerika’nın sahip olduğu gücün Türkleri geçici olarak frenlediği, fakat Türk-Ermeni sorunu üzerine çözümün gecikmesinin Türkleri cesaretlendirdiği ve Türklerin Ermenilere karşı hissettikleri nefret hislerinin daha da körüklendiği aktarılmıştır. ABD

---

⁵¹ **The Washington Post**, 5 August 1978.

⁵² **Current History**, Vol. X, Part. II, No. III, September 1919, s. 531.

⁵³ <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/herbert-hoover/> (Erişim Tarihi: 05.03.2021)

birliklerinin başında bulunan General James G. Harbord⁵⁴, ulaştırma ve ekonomik sorunlar hakkında Amerikan uzmanlardan müteşekkil bir komisyonun, 1919 Ağustosunun ortalarında Paris'ten ayrılarak Ermeni bölgelerine gitmesi ve burada çeşitli çalışmalar yürütmesi talimatını vermiştir. Türkiye sınırları içerisinde Ermeni devleti kurulmasının önüne geçen en büyük etkenlerden biri General Harbord'un yayımlanan raporudur.⁵⁵ Bu rapor ile ABD, Türkiye sınırları içerisinde bir Ermeni devletinin kurulması tezini desteklemekten vazgeçmiştir.

Ermeni sorunun tartışıldığı günlerde Paris Barış Konferansı'nı idare eden Yüksek Şura, Türk-Yunan sorununu da ele almıştır. Selanik'te bulunan İngiliz birlikleri komutanı General Milne, Paris Barış Konferansı tarafından yetkilendirilerek İzmir'e gelmiştir. Görevi buradaki müttefik birliklerini denetlemek ve İzmir bölgesinde düzeni sağlamak olan Milne, Yunan askeri işgal bölgesinin sınırlarının belirlenmesi görevini üstlenmiştir.⁵⁶

Bu sayının devamında müttefiklerin Suriye üzerindeki iddiaları ele alınmıştır. Suriye üzerinde İngiliz ve Fransızlar çıkar çatışması içerisindedir. Fransa uzun zamandan beri Suriye üzerinde hak talep etmektedir. Paris Barış Konferansı'nın devam ettiği dönemde Suriye'de İngilizlerin hâkimiyeti mevcuttur. Fransa Dışişleri Bakanlığı, bölgede Fransız hâkimiyetinin tesis edilebilmesi için İngiltere Hükümetine çeşitli itirazlar yöneltmişler ve bölgeyi boşaltmalarını istemişlerdir. Fransa bu iddialarını 1916 yılında imza edilmiş olan Sykes-Picot Antlaşması'na⁵⁷ dayandırmıştır. İngiltere, hem Sykes-Picot Anlaşması'nın hem de 1915 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında kararlaştırılan Anadolu'nun taksimi hakkındaki gizli paktın artık geçerliliğinin kalmadığını ifade etmiştir. Fransa ise, Rusya'nın savaş dışı kalması sebebiyle 1915 yılındaki gizli paktın geçersiz kalmasını kabul etmiş fakat Sykes-Picot Antlaşması'nın geçersiz sayılması için bir neden bulunmadığını belirtmiştir. Sykes-Picot Antlaşması

⁵⁴ <https://www.britannica.com/biography/James-G-Harbord> (Erişim Tarihi: 07.03.2021)

⁵⁵ https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/General_Harbord_Raporu (Erişim Tarihi: 08.03.2021)

⁵⁶ Paris Barış Konferansı Yüksek Şurası, 18 Temmuz 1919'da General Milne'yi İzmir'de görevlendirmiştir. 2 Ağustos 1919'da Yüksek Şura, görev tanımı üzerinde anlaşmış ve Milne, İzmir'de karargâhını kurmuştur. Milne başkanlığında "Taahdit-i Hudut Komisyonu" kurulmuş ve bu komisyon Türkler ve Yunanlılar arasındaki hudut tespit çalışmalarına başlamıştır. General Milne, İzmir'e gelmeden önce General Henry'yi görevlendirmiş ve onun riyasetinde ön çalışma yaptırmıştır. General Henry'nin görevlerinin Yunanlılar tarafından işgal edilmiş olan İzmir ve Ayvalık bölgelerinde tarafsız bir işgal bölgesi tayin etmek, çarpışmaların önüne geçmek ve göç edenlerin yerlerine dönmelerini sağlamak olarak olduğunu ifade etmiştir. General Henry, 8 Ağustos 1919'dan itibaren Yunan ordusunun ileri gitmemesi için tebligat yapmıştır. Son kertede 10 Ağustos 1919 günü General Milne, Yunan Başkumandanlığına verdiği emirde işgal ettikleri topraklardan ileriye geçmemelerini iletmiştir. ((Mustafa Turan, "*İstiklal Harbi'nde Milne Hattı*", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, VII, S.21, Ankara, 1991, s. 567-579.)

⁵⁷ Cevdet Küçük, "*Sykes-Picot Antlaşması*" **DİA**, XXXVIII, İstanbul, 2010, s. 204-206.

detaylı incelenirse Fransa'nın neden bu anlaşmanın geçerli sayılması için uğraştığı anlaşılır. Bu antlaşma ile Fransa'ya kuzeyde Sivas, Harput, Diyarbakır'dan doğuda İran sınırına kadar, güneyde ise Suriye'ye yakın çeşitli Akdeniz kıyılarının dahil olduğu oldukça geniş topraklar vaat edilmiştir. Ayrıca Antep ve Suriye kıyılarının da Fransız hâkimiyetinde kalması kararlaştırılmıştır. İngiltere'ye ise Bağdat ve Mezopotamya bölgesinin tamamı, güneyde ise Akka ve Hayfa limanları vaat edilmiştir. İngiltere, Hicaz Krallığı'nı tanımayı kabul ederek bir bakıma Suriye'nin doğusundaki Fransız iddialarını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir.

Fransa Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir üye 3 Ağustos 1919'da bir açıklama yapmıştır. Bu açıklamada Sykes-Picot Antlaşması'nın detaylarına girmiş, Fransız iddialarının haklılığını ortaya koymaya çalışmıştır. Suriye üzerindeki İngiliz ve Fransız iddiaları Paris Barış Konferansı'nın özel oturumlarında görüşülmüş ve bir sonuca varılamamıştır.⁵⁸

7- Jön Türklerin Asya Politikası

“*Current History*” dergisinin Kasım 1919 sayısında Fransız yazar Rene Pinon'un Türkler hakkında yazdığı önemli bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazının Fransızca aslı *Revue Des Deux Mondes* dergisinin Eylül 1919 sayısında yayımlanmıştır. “*Current History*”, kendisince önemli gördüğü bölümleri İngilizce 'ye çevirterek Kasım sayısında yayımlamıştır. Bu yazıda aşama aşama Jön Türklerin özelliklerinden ve uygulamış olduğu politikalardan bahsedilmiştir.

Rene Pinon bu yazısında Osmanlı Devleti'ni hasta adama benzetmiştir. İddialara göre Avrupa'nın hasta adamı, kendi kronik rahatsızlıklarına aldırmandan I. Dünya Savaşı'na girerek intihar etmiştir. Pinon, Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığını muhafaza edebilseydi, Asya ve Avrupa'daki mevcut konumunu uzun süre koruyabileceğini ve büyük devletlerden toprak garantisi dahi elde edebileceğini ifade etmiştir. İngiliz ve Fransız büyükelçilikleri tarafından bu söz edilen garantiler İttihat ve Terakki Hükümeti'ne sunulmuştur. Fakat bu teklif Enver, Cemal ve Talat Paşalar tarafından reddedilmiştir. Bu üçlü erk, her halükârda savaşı Almanya'nın kazanacağına inanmış oldukları için kararlarını çok önceden vermişlerdir. Pinon, Jön Türklerin bu ölümcül hataya nasıl sürüklendiğini anlayabilmek için, Enver, Cemal ve Talat Paşalardan oluşan bu mutlak otoritenin psikolojik analizinin yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

---

⁵⁸ *Current History*, Vol. X, Part. II, No. III, September 1919, s. 532-533.

Öne sürülen iddialara göre Sultan Abdülhamid de bu üçlü erk gibi dar bir milliyetçilik politikası olan Türkçülüğü uygulamaya çalışmıştır. 1908 devrimi “*Marseillaise*⁵⁹ şarkısı söylenerek patlak verdiği zaman, Avrupa’nın tamamı Türklerin kendi istek ve arzularıyla devrim yapmasını ve her bireye dil ve ırk ayrımı göstermeksizin eşit haklar vermesini ummuştur. 1908 devrimi gerçekleşmeden önce Ermeniler, Suriyeliler, Bulgarlar ve Makedonyalılar ile Jön Türkler arasında bir ön anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre Türkiye, imparatorluğun bütün halinde kalmasına karşılık diğer milletlerin gelenek ve isteklerine göre gelişmesine izin verecek, federatif bir devlet sistemini benimseyecektir. Rene Pinon, bu ön anlaşmanın boşa umut olduğunu söylemiştir. Pinon, 20.000 Ermeni’nin öldüğü Adana katliamını, Jön Türklerin nasıl hareket edeceğini gösteren önemli bir detay olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Dr. Nazım⁶⁰ Türkçülüğü savunan tehlikeli ideologların, devletin sadece Türk unsurlardan oluşması ve Osmanlı Devleti’nde yaşayan tüm unsurların Türkleştirilmesi gibi düşüncelerin hâkim olması, bu anlaşmanın uygulanamayacağına en büyük göstergesi sayılmıştır.

Jön Türklerin uygulamaya çalıştığı bu politikalara en büyük destek Almanlardan gelmiştir. Alman ajanları, elçileri, askerleri ve tüccarları Jön Türklerin eğilimlerine destek vermişler ve Osmanlıların efendisi olmaya çalışmışlardır.⁶¹

Rene Pinon’un yazısının devamında “*İmha Politikası*” başlığı bulunmaktadır. Bu bölümde Türklerin pek çok kıyım ve imha faaliyetlerine giriştiğini iddia etmiştir. Pinon, bölümün başında Jön Türklerin savaş döneminde gerçek yüzlerinin ortaya çıktığını ve Jön Türklerin aslında bağımsızlık ve özgürlük havarisi olmadıklarını söylemiş, onları beklenenden daha acımasız ve kötü olarak nitelendirmiştir. Jön Türkler, imparatorluğu eski ihtişamına geri döndürmek, yabancı vesayetini tamamen kaldırmak ve devleti tüm unsurlarıyla Türkleştirmek politikasını uygulamaya çalışmışlardır. Jön Türkler ilk olarak kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırmıştır. Jön Türkler, Türk olmayan herkese merhametli davrandıklarını söylemiş ve yakında ne kadar iyi niyetli olduklarının anlaşılacağını iddia etmişlerdir. Jön Türk liderlerinden Talat Paşa, Henry Morgenthau’ya:⁶² “*Eylemlerimizle barbar bir ırk olmadığımızı göstermek istiyoruz.*”

---

⁵⁹ Fransız ulusal marşıdır. Fransa 1792 yılında Avusturya ve Prusya ile savaştığı dönemde Claude Joseph Rouget de Lisle tarafından bestelenmiş, 1795 yılında resmi marş olarak kabul edilmiştir. (https://www.turkebilgi.com/frans%C4%B1z_milli_mar%C5%9F%C4%B1 (Erişim Tarihi: 11.03.2021))

⁶⁰ Ahmet Eyicil, “*Nazım Bey*”, **DİA**, XXXII, İstanbul, 2006, s. 446-447.

⁶¹ **Current History**, Vol. XI, Part. I, No. II, November 1919, s. 331-332.

⁶² <https://turkish.armenian-genocide.org/morgenthau.html> (Erişim Tarihi: 11.03.2021)

açıklamasını yapmıştır. Pinon, Jön Türklerin bu söylemlerinin çabuk unutulduğunu, merhametin yerini vahşetin aldığını söylemiştir.

I. Dünya Savaşı'nda kutsal savaş ilanı Müslüman dünyasında karşılık bulamamış olmasına rağmen, Türk fanatizmini artıran önemli bir detay olmuştur. Türkler, Arapça broşürler basıp, inananları kutsal savaşa davet etmiş, Almanlar dışında tüm Hıristiyan âleminin yok edilmesini öğütlemiştir. Basılan bu broşürlerde Müslümanların nasıl örgütleneceği ve yapılacak olan suikastlarda hangi rollere bürüneceği açık olarak ifade edilmiştir. Osmanlı Hükümeti tarafından dağıtılan bu broşürlerde Alman damgası bulunmaktadır. Cihat ilanı Türkiye dışında neredeyse hiç duyulmamış olmasına rağmen, Hıristiyan âleminin yok edilmesi planı Ermeniler ve Yunanlılar üzerinde uygulanmaya başlanmıştır.

Rene Pinon yazısının devamında Panturanizm'den bahsetmiştir. Panturanizm ile Panislamizm'in aynı şeyler olmadığını, Arapların Turancılık ile ilgili bir bağlantısı olmadığı için, bu kavramların karıştırılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Pinon, Panislamizm'i tanımlarken şu ifadeleri kullanır: "*Panislamizm her şeyden önce dini bir temele sahiptir. Panislamizm, farklı ülke Müslümanlarının oluşturduğu dini inanç topluluğundan başka bir şey değildir.*" Osmanlı Sultanının, Almanların isteğiyle ilan ettiği cihat, Türk olmayan Müslüman topluluklarında zayıf bir karşılık bulmuştur. Bu dönemde Araplar, müttefiklerin desteğiyle bağımsızlık iddia etmişler, Türk Padişahının hilafet üzerindeki hakkını reddetmişlerdir. Araplar aynı zamanda müttefiklerin Hicaz Kralı olarak tanıdığı, Peygamberin soyundan gelen Mekke Şerifi 'ne de karşı çıkmışlardır.

Bolşevik devriminin gerçekleşmesi ve Rusya'nın askeri gücünün yıkılmasının ardından, Panturanizm'in de önü açılmıştır. Karadeniz, Türk-Alman gölü olarak nitelendirilmiştir. Ukrayna ile imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması⁶³ ve Romanya ile imzalanan Bükreş Antlaşması'nın⁶⁴, Almanya çıkarlarına hizmet ettiği ifade edilmiştir. Savaş döneminde Panturanizm akımını Almanlar kontrol etmiştir.⁶⁵ Almanlar, Odessa veya Costanza'dan başlayan ve Batum'da son bulan deniz ve kara yolu bağlantısı inşa etmek istemiştir. Öte yandan Almanlar, Tatarların desteğini alarak Bakü'ye ilerlemek, Hazar Denizi istikametinden Türkistan'ın büyük şehirleri Hive, Buhara ve Semerkant'a yayılma ve Tahran üzerinden Afganistan'ı ele geçirme emelleri gütmüştür. Almanlar

⁶³ Marziye Memmedli ve Hilal Akgüller, "*Brest Litovsk Barış Antlaşması'nın Siyasi Sonuçları (Sovyet Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu Açısından)*", **Belgi**, S.20, Denizli, 2020, s. 2713-2734.

⁶⁴ Mücahit Özçelik, "*1918 Bükreş Antlaşması*", **History Studies**, IV, S.4, 2012, s. 261-275.

⁶⁵ **Current History**, Vol. IX, Part. I, No. II, November 1919, s. 334.

Panturanizm ile birlikte en büyük düşmanlarından Rusya'nın hayat sahasını yok etmeyi planlamıştır.

Rene Pinon, Panturanizm ile ilgili izlenimlerini aktarırken Türklerin bu akımı besleyecek yeterli güce sahip olmadığını ifade etmiştir. Pinon, Türklerin bir müddet sonra sadece Alman savaş politikasının bir parçası haline geldiğini söylemiş, Türk halkını Almanların elindeki bir piyon olarak görmüştür. Pinon'a göre Almanların temel düşüncesi, Türk halkını aracı olarak kullanıp, Almanya'yı Orta Asya ve Çin ile bağlantılı hale getirebilmektir. Bu bağlantının kurulmasının ardından bölgede Alman ticaretinin üstünlüğü kurulacak ve İngiltere'nin egemenliği ortadan kaldırılacaktır. Almanlar, Panturanizm'i kendilerine alet ederek aslında bir Pancermenizm hayali peşinde koşmuştur. Almanların bu tutumu Türkleri bir hayli memnun etmiştir. Pinon, Türklerin kendilerini Muhteşem Süleyman döneminde hissettiklerini ve sevinç içerisinde olduklarını vurgulamıştır. Bu durum hemen basına da yansımış, 23 Mart 1918 tarihli İkdam gazetesinde “*Karadeniz Müslüman'dır ve Osmanlı denizidir*” başlıklı bir makale yayımlanmıştır. Pinon, Bismarck'ı⁶⁶ şeytanla yemek yiyen adama benzetmiş ve Türklerin Almanlara bu denli güvenmesini talihsizlik olarak nitelendirmiştir.

Rene Pinon'un kaleme aldığı yazının Türkler ile ilgili son başlığı “*Türkler Yenildikten Sonra*”dır. Pinon İslam dinini, Pantürkizm ve Panturanizm'in aldatıcı propagandalarından ayrı değerlendirilmesini istemiştir. Ona göre Panturanizm, Pancermenizm'i uygulamak için kullanılan bir metafordan başka bir şey değildir. Pinon, İslam uygarlığını yüceltenlerin Araplar, Persler ve Kuzey Afrika'daki Berberiler olduğunu, Türklerin sadece medeniyetleri yok eden bir ırk olduğunu ifade etmiştir.

Neticede Türk Devleti ve Jön Türkler, Almanların tüm desteğine rağmen büyük bir felakete uğramıştır. Pinon, savaşın sonuçlanması ve Türklerin mağlubiyetinin kesinleşmesiyle birlikte büyük şaşkınlık içerisinde girdiklerini, Türklerin ve Almanların kazananların önünde merhamet dilemeye başladıklarını ve Jön Türk ajanlarının da kayıplara karıştığını belirtmiştir. Pinon, müttefiklerin İstanbul üzerinde tahakküm kurmayı ertelemelerini büyük bir hata olarak nitelendirmiştir. Bu hata Türkleri de umutlandırmış, Türkler, Osmanlı Devleti'nin değişmeden varlığını sürdüreceği sanısına kapılmışlardır. Osmanlı Sultanı bu şartlar altında biraz daha hüküm sürmüş, fakat binlerce kişinin katili olan Jön Türkleri cezalandırmamış, pek çok Almanın da

---

⁶⁶ <https://www.britannica.com/biography/Otto-von-Bismarck> (Erişim Tarihi: 12.03.2021); Bekir Sıtkı Baykal, “*Bismarck'ın Osmanlı İmparatorluğu'nu Taksim Fikri*”, **Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi**, I, S.5, Ankara, 1943, s. 3-12.

İstanbul'da kalmasına müsaade etmiştir. Türkler, müttefiklerin işi ağırdan almasından ötürü, müttefiklerin arasında sıkıntılar olduğunu düşünmüşler ve bundan yararlanmak istemişlerdir. Düşmanları arasındaki olası görüş ayrılıklarını körükleyerek siyasi menfaat peşine düşmüşlerdir.

Pinon yazısının son kısmında Mondros Mütarekesi'ne atıfta bulunmuştur. Mondros Mütarekesi özelinde incelendiğinde müttefik devletler, Türk olmayan ülkelerde Türk yöneticilerinin ve askerlerinin ayrılmasını talep edebilmek için özel bir önlem almamışlardır. Türkler buldukları bölgelerde Ermenilere katliamlar uygulamış, Arapları asmış, Yunanları da sınır dışı etmişlerdir. Jön Türk komiteleri, müttefiklerin hala ele geçiremediği Enver, Talat ve Cemal Paşaların emirleriyle milletleri terörize ve yok etmeye devam etmişlerdir⁶⁷.

---

⁶⁷ **Current History**, Vol. XI, Part. I, No. II, November 1919, s. 335.

SONUÇ

I. Dünya Savaşı Türkler açısından felaketle sonuçlanmış ve Türkler Mondros Mütarekesi ile müttefik devletlerin galibiyetini kabul etmiştir. Savaşın sonuçlarını görüşmek ve yenedünya düzeni üzerine çalışmalar yapmak için müttefik devletler liderliğinde 18 Ocak 1919'da Paris Barış Konferansı toplanmıştır. Bu konferansta Türk devletinin geleceği de masaya yatırılmış, fakat kati bir netice alınamamıştır. Konferansı tüm ayrıntılarıyla dünyaya servis eden süreli yayınlardan biri de “*Current History*” dergisi olmuştur. “*Current History*”, “*New York Times*”a bağlı olarak kurulmuş ve günümüzde de yayın hayatına devam eden popüler bir dergidir. Derginin 1919 yılı Ocak-Aralık ayı arasında çıkan nüshaları Paris Barış Konferansı'nın tüm detaylarını içermektedir. Her sayının başında müttefik devletler cephesinde yer alan asker ve sivil diplomatların resimleri yer almaktadır. Ayrıca bu diplomatlar hakkında kısa bilgiler de bulunmaktadır. Devamında, derginin içindekiler kısmı bulunmaktadır. Bu kısımda, yayımlanan makalelerin başlıkları yer almaktadır. Sayının son sayfalarında ise karikatürler bulunmaktadır ve bu karikatürlerde mağlup devletler hakkında gülünç, yer yer aşağılayıcı ve çokça ironi içeren detaylar göze çarpmaktadır. Derginin makaleleri müttefik devletlerin gazetecileri ve yazarları tarafından kaleme alındığı için oldukça taraflı olarak yazılmıştır. 1919 yılının sayıları genel olarak Almanya üzerine yoğunlaşmıştır. Almanların mağlubiyeti, toprakların paylaşılması, imzalanan barış anlaşması oldukça detaylı olarak aktarılmıştır. Almanların yanı sıra savaşta mağlup olan diğer devletler hakkında da çeşitli makaleler ele alınmıştır.

“*Current History*” dergisinin 1919 yılı sayılarında Türkler ile ilgili pek çok makale mevcuttur. Makaleler İngiliz, Fransız ve Amerikan yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu makaleler haliyle oldukça tarafdardır. Türkler hakkındaki en büyük iddia Ermeni meselesi üzerinedir. Derginin incelenen sayılarda Türkler ile ilgili çıkan haberlerin çoğunluğu Türklerin Ermeniler üzerinde soykırım uyguladığı savı üzerine kurgulanmıştır. Ve bu sav pek çok sayıda tekrar tekrar dile getirilmiştir. Ermeni soykırımı iddialarının yanında Yunanlılara uygulandığı iddia edilen mezalim de makalelerde kendine geniş bir yer edinmiştir. Türklerin İzmir ve çevresinde Yunanlıları katlederek göçe zorladığı, Yunan demografik yapısını bozucu faaliyetlerde bulunduğu sıklıkla anlatılmıştır. Bu iddiaları desteklemek için bazı makalelerde bilim insanlarının sözlerine de yer verilmiştir. Onların açıklamalarıyla iddialar bir temele oturtulmaya çalışılmıştır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerinden Enver, Talat ve Cemal Paşalar da Türklere yapılan propagandalardan nasibini almıştır. Makalelerin çoğunda Jön Türkler olarak adlandırılan bu paşalar her şeyin mesulü olarak gösterilmiştir. Türklerin uğradığı felaketlerin baş sorumlusu olarak ortaya sürülen bu paşalar ayrıca bölgede uygulandığı iddia edilen soykırım ve göç olaylarının da baş müsebbipleri olarak tanıtılmıştır.

“*Current History*” dergisinin Amerika’nın en popüler ve okunan dergilerinden biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda yapılan propagandanın sadece Amerika değil, Avrupa’da da büyük etkiler uyandırdığını düşünmek yanlış olmasa gerekir. 20.yy. başında en büyük kitle iletişim aracının matbuat olduğu düşünülürse yazılan her satırın çok dikkatli tetkiklerden geçirilerek kaleme alınması gerekir. Çünkü dergide Türkler hakkında yazılan makalelerin pek çoğunun kara propaganda niteliğinde olduğu bir hakikattir. Dergideki bu bilgilerin pek çok ülkenin vatandaşı tarafından okunduğu ve doğru kabul edildiği varsayıldığında Türklere nasıl bir pencereden bakılacağı ortaya çıkar.

Hülasa, Türkler “*Current History*” dergisinde Ermenilere ve Yunanlılara zulmeden, onları yok etmeye çalışan, Avrupa’yı ve Arap coğrafyasını tehdit eden bir millet olarak lanse edilmiştir. Türkler Paris’te umduğunu bulamamış, konferanstan netice alamadan ayrılmıştır. Müttefikler, Türkiye üzerinde tam bir anlaşmaya varamamış, Türkler hakkındaki nihai karar sonraya bırakılmıştır. 10 Ağustos 1920’de Sevr Barış Antlaşması ile parçalanma aşamasına gelen Türk topraklarını, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlayan Millî Mücadele hareketi kurtarmış ve bu sayede Türkler Anadolu’da tekrardan kendilerine bir yaşam sahası kurmuştur.

KAYNAKÇA

1- Yayımlanmış Amerikan Arşiv Belgeleri

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1915 Supplement The World War, United States Government Printing Office, Washington 1928.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1916 Supplement The World War, United States Government Printing Office, Washington 1929.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1917 Supplement I The World War, United States Government Printing Office, Washington 1931.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1917 Supplement II The World War, Volume I, United States Government Printing Office, Washington 1932.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1918 Supplement I The World War, Volume I, United States Government Printing Office, Washington 1933.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States 1918 Supplement II The World War, United States Government Printing Office, Washington 1933.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume II, United States Government Printing Office, Washington 1942.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume III, United States Government Printing Office, Washington 1943.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume XII, United States Government Printing Office, Washington 1947.

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume XIII, United States Government Printing Office, Washington 1947.

United States Army In The World War 1917-1919, The Armistice Agreement and Related Documents, Volume X, Part I, Center of Military History United States Army, Washington 1991.

2- Süreli Yayınlar

- Current History, Vol. IX, Part. II, No. I, January 1919.
Current History, Vol. IX, Part. II, No. II, February 1919.
Current History, Vol. IX, Part. II, No. III, March 1919.
Current History, Vol. X, Part. I, No. I, April 1919.
Current History, Vol. X, Part. I, No. III, June 1919.
Current History, Vol. X, Part. II, No. I, July 1919.
Current History, Vol. X, Part. II, No. II, August 1919.
Current History, Vol. X, Part. II, No. III, September 1919.
Current History, Vol. XI, Part. I, No. II, November 1919.
New York Times, 21 January 1928.

3- Kitaplar

- ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, 21. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016.
- ARSLAN, Gürbüz, “*Mondros Mütarekesi Nasıl İmzalandı ve Nasıl Karşılandı*”, **İmparatorluklar Çağına Veda**, (ed. Bülent Bakar ve diğerleri), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2019, s. 95-161.
- ASPINAL-OGLANDER, C.F., **Military Operations Gallipoli**, William Heinemann Ltd, Londra, 1935.
- BAYAR, Celal, **Ben De Yazdım**, I, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.
- BAYUR, Yusuf Hikmet, **Türk İnkılâbı Tarihi**, III, Kısım IV, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1991.
- CALLWELL, C.E., **The Dardanelles**, Boston and New York, 1919.
- CRUTTWELL, C.R.M.F., **A History of Great War 1914-1918**, Oxford, 1934.
- ERİM, Nihat, **Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarih Metinleri**, I, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1953.
- HAMILTON, Ian, **Gallipoli Diary**, Vol. I, London, 1920.
- HASKİNS, C.H., ve Lord, R.H., **Some Problems of The Peace Conferance**, Cambridge, 1920.
- MAURICE, Frederic, **The Armistices of 1918**, London 1943.

MERAY, Seha L. ve Olcay, Osman, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri Sevr Antlaşması Mondros Bırakışması İle İlgili Belgeler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020.

MOWAT, R.B., **A History of European Diplomacy 1914-1925**, New York 1931.

ORBAY, Rauf, **Siyasi Hatıralar**, (Haz. Nurer Uğurlu), Örgün Yayınları, İstanbul, 2018.

ROGAN, Eugene, **The Fall of the Ottomans The Great War in the Middle East**, New York, 2015.

SABİS, Ali İhsan, **Harp Hatıralarım İstiklal Harbi ve Gizli Cihetleri**, V, İstanbul, 1993.

TEMPERLEY, H.W.V., **A History of the Peace Conference of Paris**, I, Hodder&Stoughton, Londra 1920.

_____, **A History of the Peace Conference of Paris**, IV, Hodder&Stoughton, Londra 1921.

_____, **A History of the Peace Conference of Paris**, V, Hodder&Stoughton, Londra 1921.

_____, **A History of the Peace Conference of Paris**, VI, Hodder&Stoughton, Londra, 1924.

TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk**, 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

Türk İstiklal Harbi Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, I, 3.Baskı, Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Yayınları, Ankara, 1999.

TÜRKGELDİ, Ali Fuat, **Görüp İştiklerim**, 5.Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2010.

UÇAROL, Rifat, **Siyasi Tarih (1789-2014)**, 10. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2015.

VON SANDERS, Liman, **Türkiye'de Beş Yıl**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.

4- Makaleler

AKKOR, Mahmut, “1919 Paris Konferansı ve Ermeniler”, **Tarih Okulu Dergisi**, S. 42, 2019, s. 942-964.

- BACANLI, Hakan, “*Osmanlı Devleti İçin Savaşın Sonu: Ateşkes Süreci ve Mondros Mütarekesi*”, **Savaş Tarihi Araştırmaları Uluslararası Kongresi 100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası**, II, (ed. Halil Çetin ve Lokman Erdemir), Çanakkale, 2015, s. 347- 411.
- BAŞAK, Tolga, “*Mondros Mütarekesi Görüşmelerine İlişkin İngiliz Kayıtları ve Görüşmelerle İlgili Değerlendirmeler*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XVIII, S.Özel Sayı, İzmir, 2018, s. 5-71.
- BAYCAN, Nusret, “*Orgeneral Cevat Çobanlı*”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, VII, S.20, Ankara, 1991, s. 367-389.
- BAYKAL, Bekir Sıtkı, “*Bismarck’ın Osmanlı İmparatorluğu’nu Taksim Fikri*”, **Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi**, I, S.5, Ankara, 1943, s. 3-34.
- BEYDİLLİ, Kemal, “*Ahmed Tevfik Paşa*”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, II, İstanbul, 1989, s. 139-140.
- BUDAK, Mustafa, “*I. Dünya Savaşı Sonrası Yeni Uluslararası Düzen Kurma Sürecinde Osmanlı Devleti’nin Tavrı Paris Barış Konferansı’na Sunulan 23 Haziran 1919 Tarihli Muhtıra*”, **DİVAN: İlmi Araştırmalar Dergisi**, S.7, İstanbul, 1999, s. 191-215.
- _____, “*Paris Barış Konferansı Sürecinde (22 Mart- 10 Nisan 1919) İtilaf Devletlerine Sunulan Batı Trakya Hakkında İki Muhtıra*”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası**, XXVII, S.2, İstanbul, 2017, s. 101-117.
- _____, “*Osmanlı Devleti’nin Paris Barış Konferansı’na Dâhil Edilmesi ve Muhtıralar Sunması ile İlgili Tartışmalar*”, **İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi**, S.71, İstanbul, 2020, s. 445-472.
- BUTLER, A.G., “*The Gallipoli Campaign*”, **The Australian Army Medical Services in the War of 1914-1918**, Vol. I, Melbourne, 1938.
- ÇELİK, Hacer, “*Ermeni Tehciri ve Tehcirden Dönen Ermenilerin İskânı Sorunu*”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, VII, S.16, İzmir, 2008, s. 143-163.
- ÇOLAK, Mustafa, “*Kaynak Kritiği ve Tehcir Olayında Belge Tahrifatı-Johannes Lepsius Örneği*”, **Bellekten**, LXVI, S.247, Ankara, 2002, s. 967-984.
- DİLEK, Mehmet Sait, “*Paris Barış Konferansı’nda Ermeni Sorunu*”, **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, S.15-16, İstanbul, 2009, s. 79-97.

- _____, “Paris Barış Konferansı’nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, S.36, 2013, s. 31-42.
- EMECEN, Feridun, “Drama”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, IX, İstanbul, 1994, s. 525-528.
- EYİCİL, Ahmet, “Nazım Bey”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXXII, İstanbul 2006, s. 446-447.
- HANİOĞLU, M. Şükrü, “Enver Paşa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XI, İstanbul, 1995, s. 261-264.
- _____, “Talat Paşa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXXIX, İstanbul 2010, s. 502-503.
- JEFFERY, Keith, “Field Marshall Sir Henry Wilson: Myths and The Man”, **Journal of the Society for Army Historical Research**, LXXXVI, S.345, 2008, s. 57-82.
- KAŞTAN, Yüksel, “Mondros Ateşkes Antlaşması’nın Alman Basınında Yansıması (Ekim-Kasım 1918)”, **Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, VI, S.12,2019, s. 189-211.
- KILIÇ, Selami, “Ermeni Dostu Olarak Tanınan Bir Alman Din Adamı Dr. Johannes Lepsius”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, XVII, S.51, Ankara, 2001, s. 585-601.
- KÜÇÜK, Cevdet, “Damad Ferid Paşa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, VIII, İstanbul, 1993, s. 436-439.
- _____, “Sykes-Picot Antlaşması”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXXVIII, İstanbul, 2010, s. 204-206.
- MEMMEDLİ, Marziye ve Akgüller Hilal, “Brest Litovsk Barış Antlaşması’nın Siyasi Sonuçları (Sovyet Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu Açısından)”, **Belgi**, S.20, Denizli, 2020, s. 2713-2734.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Mehmed Tevfik Bey”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXVIII, İstanbul, 2003, s. 536-537.
- ÖZÇELİK, Mücahit, “1918 Bükreş Antlaşması”, **History Studies**, IV, S.4, 2012, s. 261-275.
- ÖZTÜRK, Cemil, “Mondros Mütarekesi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXX, İstanbul 2005, s. 271-273.

- PETRAS, Rene, “*Organisational Aspects of the Paris Peace Conferance (1919-1920)*”, **Centrial European Papers**, III, S.2, Prag, 2015, s. 34-44.
- TURAN, Mustafa, “*İstiklal Harbi ’nde Milne Hattı*”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, VII, S.21, Ankara, 1991, s. 567-579.
- TÜRKMEN, Zekeriya, “*30 Ekim 1918 Tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına Göre Türk Ordusunun Kuruluş ve Kadrosuna Bir Bakış*”, **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM)**, S.11, Ankara, 2000, s. 615-632.
- UÇMAN, Abdullah, “*Rıza Tevfik Bölükbaşı*”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XXXV, İstanbul, 2008, s. 68-70.
- UMBREİT, A.C., “*The Peace Notes: The Armistice: The Surrender*”, **Marquette Law Review**, III, S.1, 1918, s. 3-14.
- URAL, Selçuk, “*Mustafa Kemal Paşa ’nın Mondros Mütarekesi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri*”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.15, Erzurum, 2000, s. 305-316.
- ÜNAL, Yenal, “*Paris Barış Konferansının Türk Aydını Üzerinde Yarattığı Tepkiler Üzerine Genel Bir İnceleme*”, **Tarih ve Günce**, S.6, İzmir, 2020, s. 171-202.
- YILDIZ, Ramazan, “*Johannes Lepsius ’un Ermeniler Lehine İddiaları*”, **Ermeni Araştırmaları**, S.49, Ankara, 2014, s. 125-157.

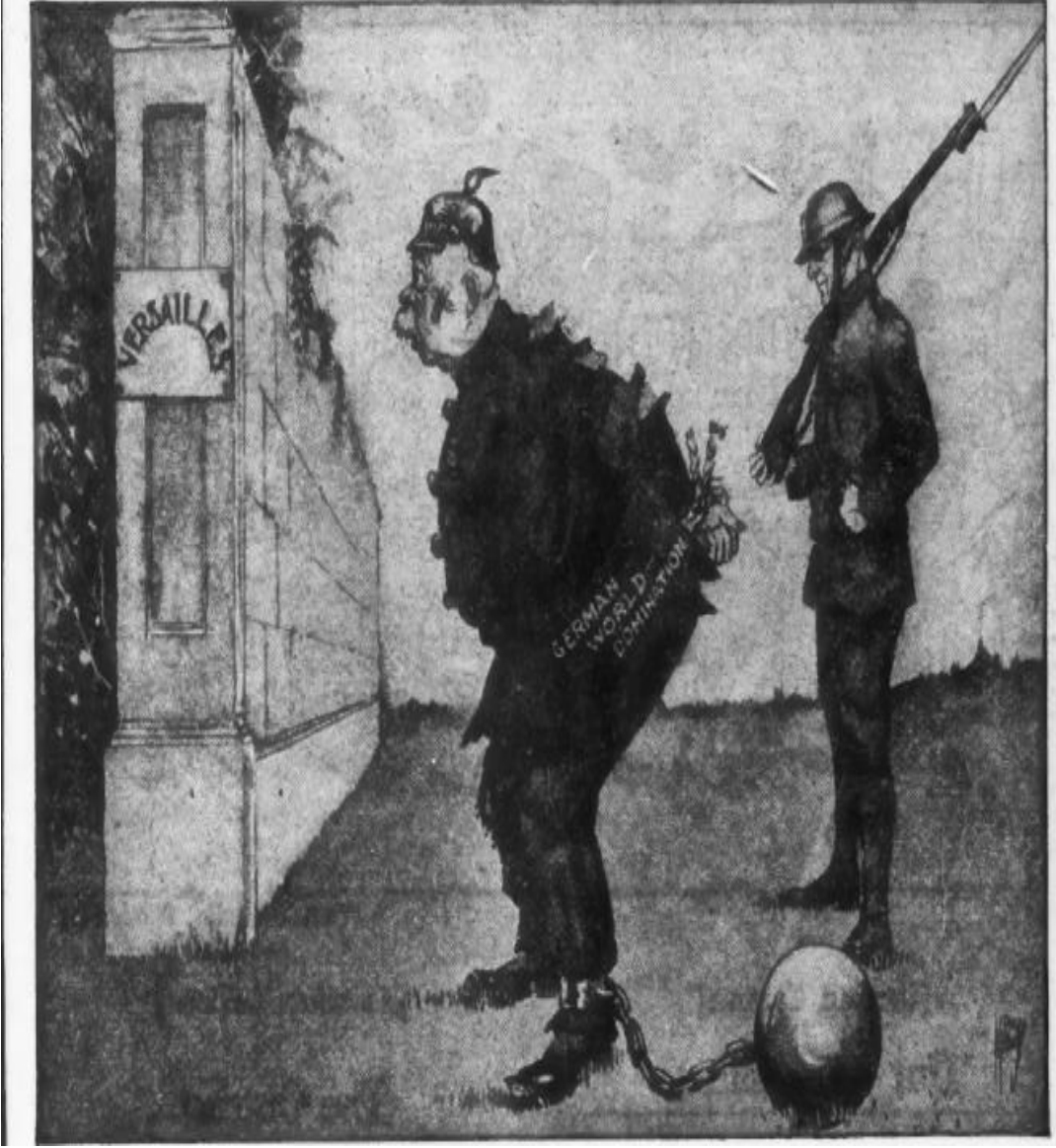
EKLER

Ek-1: George Soteriadis'in kendi perspektifine göre oluşturduğu Yunan etnoloji haritası (Current History, Vol. X, Part. I, No. 3, June 1919, s. 504)

[American Cartoons]

Back Again!

Ek-2: New York Times gazetesinde Almanya'nın yenilgisi üzerine çıkan bir karikatür (Current History, Vol. IX, Part. II, No. 2, February 1919, s. 373)

PRESIDENT WILSON AT THE PEACE CONGRESS IN PARIS

The President arriving at the Quai d'Orsay for a session of the congress, the guard of honor standing at salute
(as Central News Service)

Ek-3: ABD Başkanı Wilson, Paris Barış Konferansı'nın yapılacağı binaya giriş yaparken (Current History, Vol. X, Part. I, No. I, April 1919)